

Koncesije i naknade za istraživanje i eksploataciju ugljikovodika u Republici Hrvatskoj i Europi

Kolovrat, Marko

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Mining, Geology and Petroleum Engineering / Sveučilište u Zagrebu, Rudarsko-geološko-naftni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:169:001232>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-25**

Repository / Repozitorij:

[Faculty of Mining, Geology and Petroleum Engineering Repository, University of Zagreb](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
RUDARSKO-GEOLOŠKO-NAFTNI FAKULTET
Preddiplomski studij naftnog rudarstva

KONCESIJE I NAKNADE ZA ISTRAŽIVANJE I
EKSPLOATACIJU UGLJIKOVODIKA U REPUBLICI
HRVATSKOJ I EUROPI

Završni rad

Marko Kolovrat

N3983

Zagreb, 2019.

KONCESIJE I NAKNADE ZA ISTRAŽIVANJE I EKSPLOATACIJU UGLJIKOVODIKA U REPUBLICI HRVATSKOJ I EUROPI

Marko Kolovrat

Završni rad je izrađen: Sveučilište u Zagrebu
Rudarsko-geološko-naftni fakultet
Zavod za naftno inženjerstvo
Pierottijeva 6, 10 000 Zagreb

Sažetak

Koncesije i naknade za istraživanje i eksploataciju ugljikovodika predstavljaju temeljne koncepte u radu naftne industrije. U vidu koncesija analizirane su: pravna podloga za izdavanje koncesija, postupak izdavanja koncesija, postupak provedbe koncesija, trenutne koncesije i moguće buduće koncesije u naftnoj industriji u Republici Hrvatskoj. Naknade su analizirane kroz relevantan podzakonski propis. Radi boljeg razumijevanja i pregleda problematike, u ovom radu predstavljena je Agencija za ugljikovodike, kao bitan regulatorni čimbenik hrvatske naftne industrije, i obrađeni su općeniti tipovi ugovora za istraživanje i eksploataciju ugljikovodika u naftnoj industriji na svjetskoj razini. Naposljetku, radi usporedbe je dan pregled relevantnog zakonodavstva u drugim europskim državama, to jest u Ruskoj Federaciji, Kraljevini Norveškoj i Republici Austriji. U radu su predstavljeni i propisi u pripremi u Republici Hrvatskoj te je dan povijesni pregled relevantnih propisa.

Ključne riječi: koncesije, naknade, ugovori, istraživanje i eksploatacija ugljikovodika, Hrvatska, Rusija, Norveška, Austrija, Zakon o istraživanju i eksploataciji ugljikovodika, Uredba o naknadi za istraživanje i eksploataciju ugljikovodika

Završni rad sadrži: 57 stranica, 5 tablica, 69 referenci, 4 slike
Jezik izvornika: hrvatski
Završni rad pohranjen: Knjižnica Rudarsko-geološko-naftnog fakulteta
Pierottijeva 6, Zagreb

Mentor: Dr. sc. Daria Karasalihović Sedlar, redovita profesorica RGN fakulteta
Uz pomoć: Mag. ing. petrol. Lucija Jukić, asistentica na RGN fakultetu

Ocjenjivači: 1. Dr. sc. Daria Karasalihović Sedlar, redovita profesorica RGN fakulteta
2. Dr. sc. Vladislav Brkić, docent RGN fakulteta
3. Dr. sc. Nediljka Gaurina-Međimurec, redovita profesorica RGN fakulteta

Datum obrane: 23. rujna 2019., Rudarsko-geološko-naftni fakultet, Sveučilište u Zagrebu

ZAHVALE

Zahvaljujem se roditeljima, Petru i Bojani, na potpori i razumijevanju koje su mi pružili tijekom izrade ovoga rada i studiranja.

Također, zahvaljujem se profesorici Dariji Karasalihović Sedlar za dane savjete, gđi. Nataši Vujec i gosp. Ivanu Meandžiji za korisne izvore, materijale i informacije, gosp. Jonathanu Dielacheru i gosp. Gabrielu Dielacheru za pomoć s njemačkim jezikom i ekonomskim pitanjima, gosp. Baldu Šoljanu i odvjetnici Petri Šantić za pomoć s pravnim pitanjima, gosp. Riversonu Oppongu za pomoć s ruskim jezikom, Agenciji za ugljikovodike za pruženi kartografski prikaz koncesijskih blokova Republike Hrvatske u visokoj rezoluciji i profesoru Thomasu Gäbleru na ustupljenoj prezentaciji s kolegija Petroleum Economics na Montanuniversität Leoben.

SADRŽAJ

Sažetak	i
Zahvale	ii
Popis tablica.....	v
Popis slika.....	v
Popis korištenih oznaka i SI jedinica	v
1. Uvod.....	str. 1.
2. Pravni temelj za izdavanje koncesija za istraživanje i eksploataciju ugljikovodika	str. 3.
2.1. Ustav Republike Hrvatske.....	str. 3.
2.2. Zakon o istraživanju i eksploataciji ugljikovodika.....	str. 3.
2.3. Zakon o koncesijama	str. 4.
3. Zakon o istraživanju i eksploataciji ugljikovodika	str. 5.
3.1. Koncesije	str. 6.
3.1.1. <i>Postupak dobivanja koncesije</i>	str. 7.
3.1.2. <i>Uređenje izvođenja koncesije</i>	str. 8.
3.1.2.1. <i>Istražno razdoblje</i>	str. 8.
3.1.2.2. <i>Eksploatacija</i>	str. 10.
3.2. Naknada	str. 12.
3.3. Ostale bitne odredbe	str. 12.
3.4. Povijesna perspektiva	str. 13.
4. Uredba o naknadi za istraživanje i eksploataciju ugljikovodika.....	str. 15.
4.1. Iznosi novčanih naknada	str. 16.
4.2. Pripadnost i raspodjela novčanih naknada	str. 16.
4.3. Povijesna perspektiva	str. 19.
5. Agencija za ugljikovodike	str. 21.
5.1. Povijesni razvoj.....	str. 22.
6. Trenutne koncesije i otvorena nadmetanja.....	str. 23.
7. Zakoni i uredbe u pripremi	str. 27.
8. Općenite vrste ugovora za istraživanje i eksploataciju ugljikovodika	str. 29.

8.1. Koncesijski sustav	str. 29.
8.2. Ugovori o podjeli proizvodnje	str. 30.
8.3. Servisni ugovori	str. 31.
8.4. Ugovori u Republici Hrvatskoj	str. 33.
9. Zakonodavstvo u drugim državama Europe	str. 35.
9.1. Ruska Federacija	str. 35.
9.1.1. <i>Regulatori</i>	str. 35.
9.1.2. <i>Zakoni i vrste ugovora</i>	str. 35.
9.1.3. <i>Naknade i porezi</i>	str. 37.
9.2. Kraljevina Norveška	str. 39.
9.2.1. <i>Vrste ugovora, naknade i porezi</i>	str. 39.
9.2.2. <i>Regulatori</i>	str. 40.
9.2.3. <i>Postupak za dobivanje koncesije</i>	str. 40.
9.3. Republika Austrija	str. 44.
9.3.1. <i>Vrste ugovora i porezi</i>	str. 44.
9.3.2. <i>Regulatori</i>	str. 45.
9.3.3. <i>Postupak za dobivanje koncesije</i>	str. 45.
10. Zaključak	str. 47.
Literatura	str. 51.

Popis tablica

Tablica 3-1. Popis glavnih dokumenata potrebnih u postupku provedbe koncesije za istraživanje i eksploataciju ugljikovodika.....	str. 11.
Tablica 4-1. Prikaz omjera raspodjele pridobivenih ugljikovodika između investitora i Republike Hrvatske prema kliznoj skali (R-faktoru).....	str. 18.
Tablica 8-1. Fiskalni uvjeti istraživanja i proizvodnje ugljikovodika u Republici Hrvatskoj.....	str. 34.
Tablica 9-1. Prikaz općenitih fiskalnih uvjeta za eksploataciju ugljikovodika u Ruskoj Federaciji.....	str. 38.
Tablica 9-2. Izračun porezne baze za proizvodnju ugljikovodika u Kraljevini Norveškoj.....	str. 42.

Popis slika

Slika 6-1. Karta - Nadmetanje za izdavanje dozvola za istraživanje i eksploataciju ugljikovodika na kopnu.....	str. 25.
Slika 6-2. Karta - Nadmetanje za izdavanje dozvola za istraživanje i eksploataciju ugljikovodika na području Dinarida	str. 26.
Slika 6-3. Karta – Republika Hrvatska, koncesijski blokovi na kopnu i moru.....	str. 27.
Slika 9-1. Karta istražnih i proizvodnih prostora u Kraljevini Norveškoj, svibanj 2019. god. Sjeverno more, Norveško more i Barentsovo more.....	str. 43.

Popis korištenih oznaka i SI jedinica

kn, HRK – Hrvatska kuna

boe – engl. *barrel of oil equivalent*, barel ekvivalentne nafte

kn/km² – Hrvatska kuna po kilometru kvadratnom

RUB – Ruski rubalj

m³ – metar kubni

USD – Američki dolar

NOK/km² – Norveška kruna po kilometru kvadratnom

TJ - teradžul

% - posto

1. UVOD

Republika Hrvatska je srednjoeuropska, mediteranska i balkanska država čiji se teritorij djelomično prostire Panonskim i Jadranskim bazenom. Panonski i Jadranski bazen su europska područja relativno bogata naftom i plinom, stoga Republika Hrvatska ima značajnu i dugotrajnu tradiciju istraživanja i proizvodnje nafte i plina. Nafta se uređeno eksploatira još od 1855. godine, a prvo plinsko polje otkriveno je još 1917. godine. Prvo naftno polje, otkriveno bušenjem, pronađeno je 1941. godine.

U Republici Hrvatskoj, ugljikovodici u podzemlju su vlasništvo Republike Hrvatske i smatraju se dobrom od interesa za Republiku Hrvatsku, što znači da se zakonom određuje način na koji se mogu iskorištavati. Ugljikovodicima se smatraju nafta, prirodni plin i plinski kondenzat.

Istraživanje i eksploatacija ugljikovodika može se obavljati jedino na temelju ishoda odgođavajućih dozvola i sklapanja ugovora o istraživanju i eksploataciji s Republikom Hrvatskom, što se postiže davanjem najbolje ponude na javnom nadmetanju za istraživanje i eksploataciju ugljikovodika.

Koncesija je pravo koje se stječe ugovorom (Zakon o koncesijama NN 69/17), stoga se pravo na istraživanje i eksploataciju ugljikovodika, stečeno ugovorom, naziva koncesija.

Postupak dobivanja koncesije za istraživanje i eksploataciju nafte i plina, djelatnost istraživanja i djelatnost eksploatacije ugljikovodika uređuju se Zakonom o istraživanju i eksploataciji ugljikovodika (NN 52/18, 52/19). Odredbe drugih zakona primjenjuju se na pitanja koja nisu uređena ovim Zakonom (npr. zaštita okoliša i prirode, prostorno uređenje, itd.)

Ministarstvo nadležno za gospodarenje ugljikovodicima je Ministarstvo zaštite okoliša i energetike, a agencija nadležna za provođenje nadmetanja za istraživanje i eksploataciju ugljikovodika, praćenje izvršenja obveza iz koncesije, čuvanje državnih geoloških podataka i održavanje državnih zaliha nafte je Agencija za ugljikovodike.

U europskim sustavima, svaki investitor dužan je plaćati određene naknade za istraživanje i proizvodnju ugljikovodika državi. To su npr. naknada za sklapanje ugovora, površinska renta, naknada za pridobivene količine ugljikovodika, administrativni troškovi, itd.

U Republici Hrvatskoj, naknade su uređene Uredbom o naknadi za istraživanje i eksploataciju ugljikovodika (NN 37/14, NN 72/14).

Osim naknada, moguće je i da se pridobiveni ugljikovodici dijele između investitora i vlade, ovisno o vrsti ugovora.

Postoje dvije glavne vrste ugovora o istraživanju i eksploataciji ugljikovodika: koncesijski ugovori i ugovori o podjeli proizvodnje. Treća vrsta, vrlo rjeđa, su servisni ugovori.

Republika Hrvatska trenutno primjenjuje sustav s ugovorima o podjeli proizvodnje. No, prije su bili sklapani koncesijski ugovori, pa se za neka eksploatacijska polja još uvijek primjenjuje i taj sustav, za vrijeme trajanja ugovora.

Primjer hrvatskog ugovora o podjeli proizvodnje nalazi se u Zakonu o istraživanju i eksploataciji ugljikovodika (NN 52/18) kao Prilog I.

Zakonodavstvo koncesija i naknada u naftnoj industriji jedinstveno je u svim državama. Međutim, u određenim aspektima, i općenitoj formi, je i slično. Zato će biti zanimljivo analizirati zakonodavne sustave koncesija i naknada za istraživanje i eksploataciju ugljikovodika nekih europskih zemalja koje proizvode značajne količine nafte i plina, konkretno Ruske Federacije, Kraljevine Norveške i Republike Austrije, te ih usporediti sa uređenjem koncesija i naknada za istraživanje i eksploataciju ugljikovodika u Republici Hrvatskoj.

Analizirani aspekt zakonodavstva koncesija i naknada neće uključivati pitanja koja nisu direktno uređena Zakonom o istraživanju i eksploataciji ugljikovodika (NN 52/18, NN 52/19), kao npr. pitanja zaštite okoliša, prostornog uređenja, morskih i podmorskih prostora i pravnih odnosa u njima, pitanja sigurnosti plovidbe i zaštite mora od onečišćenja s pomorskih objekata, itd., i razne podzakonske akte, osim Uredbe o naknadi za istraživanje i eksploataciju ugljikovodika (NN 37/14, NN 72/14), Strategije energetskog razvoja Republike Hrvatske i Okvirnog plana i programa istraživanja i eksploatacije ugljikovodika na kopnu i Okvirnog plana i programa istraživanja i eksploatacije ugljikovodika na Jadranu.

2. PRAVNI TEMELJ ZA IZDAVANJE KONCESIJA ZA ISTRAŽIVANJE I EKSPLOATACIJU UGLJIKOVODIKA

Pravna osnova za izdavanje koncesija za istraživanje i eksploataciju ugljikovodika je logička struktura čiji temelj leži u Ustavu Republike Hrvatske te se nastavlja u Zakonu o istraživanju i eksploataciji ugljikovodika.

2.1. Ustav Republike Hrvatske (NN 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14)

Ustav Republike Hrvatske kao opći pravni akt s najvišom pravnom snagom u Republici Hrvatskoj, i temeljni konstitutivni državni dokument, predstavlja temelj i opći okvir za sve ostale zakone i odredbe u Republici Hrvatskoj.

Ustav Republike Hrvatske određuje da rudno blago i druga prirodna bogatstva, za koje je zakonom određeno da su od interesa za Republiku Hrvatsku, imaju osobitu zaštitu Republike Hrvatske. Također, Ustavom se propisuje da se zakonom određuje način na koji dobra od interesa za Republiku Hrvatsku mogu upotrebljavati, i iskorištavati, ovlaštenici prava na njima i vlasnici (članak 52.).

Članak 52. Ustava Republike Hrvatske, dakle, određuje rudno blago i druga prirodna bogatstva kao „dobra od interesa za Republiku Hrvatsku“ te ujedno predstavlja pravni temelj i okvir za donošenje Zakona o istraživanju i eksploataciji ugljikovodika, kojim se nadalje detaljno uređuje pitanje uporabe, korištenja i prava nad njima.

2.2. Zakon o istraživanju i eksploataciji ugljikovodika (NN 52/18, NN 52/19)

Članak 1. stavak 1. izrijekom određuje da su istraživanje i eksploatacija ugljikovodika predmet uređenja ovoga zakona.

U skladu s Ustavom Republike Hrvatske, u članku 4. Zakona o istraživanju i eksploataciji ugljikovodika propisuje se da su ugljikovodici dobra od interesa za Republiku Hrvatsku, da imaju njezinu osobitu zaštitu te da se iskorištavaju pod uvjetima i na način koji su propisani ovim Zakonom.

Člankom 4. propisuje se i da je naftno rudarstvo djelatnost od interesa za Republiku Hrvatsku. Ujedno, isti članak određuje da su ugljikovodici u vlasništvu Republike Hrvatske.

2.3. Zakon o koncesijama (NN 69/17)

Zakon o koncesijama predstavlja opći pravni temelj za pitanje dodjele koncesija u Republici Hrvatskoj. Međutim, na pitanja u vezi koncesije za istraživanje i eksploataciju ugljikovodika prvenstveno se primjenjuje Zakon o istraživanju i eksploataciji ugljikovodika. Naime, Zakon o koncesijama je opći/krovni zakon (lat. *lex generalis*), a Zakon o istraživanju i eksploataciji ugljikovodika predstavlja poseban/sektorski zakon (lat. *lex specialis*) kojim se uređuje pitanje dodjele koncesije za istraživanje i eksploataciju ugljikovodika. U Zakonu o koncesijama postoji i nekoliko odredbi koje upućuju na nadležnost posebnog zakona u slučaju ove koncesije.

Članak 8. Zakona o koncesijama određuje što može biti predmet koncesije, te u stavku 1. točki 6. uređuje da se koncesija daje „u području energetike“, dok se u stavku 3. istog članka izrijekom navodi: „Posebna pitanja vezana za davanje koncesije u područjima, odnosno za djelatnosti iz stavka 1. ovoga članka uređuju se i posebnim zakonom.“

Dodatno, članak 9. Zakona o koncesijama, od njegove zadnje inačice (NN 69/17), predviđa izuzeća od primjene Zakona o koncesijama i određuje da se ovaj zakon ne primjenjuje na koncesije izdane na temelju tzv. isključivog prava. Isključivo pravo definirano je u članku 5. stavku 16. Zakona o koncesijama kao „pravo obavljanja djelatnosti koje daje nadležno tijelo, u skladu s posebnim propisom, isključivo jednom gospodarskom subjektu na temelju propisa i upravnog akta, koje ima znatan utjecaj na mogućnost drugih gospodarskih subjekata da obavljaju takvu djelatnost.“ U Prilogu II. Zakona o koncesijama, tj. Popisu djelatnosti koje se obavljaju na temelju isključivog prava, točka 5.a) navodi djelatnost „vađenja nafte i plina“.

S obzirom na citirane zakonske odredbe, zaključuje se da Zakon o koncesijama upućuje na poseban, tzv. sektorski, zakon kao mjerodavan za pitanje dodjele koncesije za istraživanje i eksploataciju ugljikovodika.

Prijašnje uređenje istraživanja i eksploatacije ugljikovodika, pomoću Zakona o koncesijama i Zakona o rudarstvu, ovaj rad ukratko će opisati u povijesnom dijelu poglavlja o Zakonu o istraživanju i eksploataciji ugljikovodika. Povijesni pregled dan je s obzirom na recentnost promjene uređenja i radi pomoći budućim istraživačima pri analizi navedenih zakona.

3. ZAKON O ISTRAŽIVANJU I EKSPLOATACIJI UGLJIKOVODIKA (NN 52/18, NN 52/19)

Zakon o istraživanju i eksploataciji ugljikovodika (NN 52/18) donesen je na sjednici Hrvatskog sabora 25.05.2018. godine, a stupio je na snagu 14.06.2018. godine.

Zakonom se uređuje istraživanje i eksploatacija ugljikovodika u Republici Hrvatskoj.

Konkretno, uređuje se gospodarenje ugljikovodicima, postupak za izdavanje koncesije za istraživanje i eksploataciju, obveze pri istraživanju i eksploataciji ugljikovodika, naknade za istraživanje i eksploataciju, vođenje registra koncesija, nadležnosti Agencije za ugljikovodike, Ministarstva i Vlade, izvođenje naftno-rudarskih radova, inspekcijski poslovi, itd.

Naknade se u Zakonu samo imenuju, a njihovi iznosi i raspodjela uređuju se posebnom uredbom.

Za specifična pitanja, npr. o zaštiti okoliša, prostornom uređenju, itd., koja nisu u potpunosti uređena ovim zakonom, primjenjuju se odredbe drugih propisa kojima se uređuju ta područja. Također, donose se i razni pravilnici i uredbe na temelju ovlasti iz ovog Zakona da se detaljno definiraju razni standardi i procedure.

S obzirom na članstvo Republike Hrvatske u Europskoj uniji, odredbe Zakona usklađene su s nekoliko direktiva, a u kontekstu ovoga rada poglavito s Direktivom 94/22/EZ Europskoga parlamenta i Vijeća od 30. svibnja 1994. o uvjetima za davanje i korištenje odobrenja za traženje, istraživanje i proizvodnju ugljikovodika (SL L 164, 30.6.1994.).

U Zakonu se kao prilozi nalaze i predložak ugovora o istraživanju i eksploataciji (Prilog I.) te popis troškova koji su podložni povratu troškova (Prilog II.).

Zakon propisuje da je vrsta ugovora o istraživanju i eksploataciji ugljikovodika koja se koristi u Republici Hrvatskoj Ugovor o podjeli proizvodnje. Vrste ugovora o istraživanju i eksploataciji bit će obrađene u nadolazećim poglavljima.

Zakonom je uređeno da se gospodarenje ugljikovodicima utvrđuje Strategijom energetskog razvoja Republike Hrvatske i provodi sukladno Okvirnom planu i programu istraživanja i eksploatacije ugljikovodika na kopnu i Okvirnom planu i programu istraživanja i eksploatacije ugljikovodika na Jadranu.

Osim istraživanja i eksploatacije ugljikovodika, Zakonom o istraživanju i eksploataciji uređuje se i istraživanje i eksploatacija geotermalnih voda iz kojih se može koristiti akumulirana toplina u energetske svrhe, skladištenje prirodnog plina i trajno zbrinjavanje ugljikova dioksida u geološkim strukturama.

Ugljikovodici, na koje se Zakon odnosi, nalaze se u zemlji ili u podzemlju unutarnjih morskih voda ili teritorijalnog mora Republike Hrvatske odnosno u podzemlju epikontinentalnog pojasa Jadranskog mora do linije razgraničenja sa susjednim zemljama na kojima Republika Hrvatska, u skladu s međunarodnim pravom, ostvaruje jurisdikciju i suverena prava.

Ugljikovodici, u smislu ovoga zakona, znače naftu, prirodni plin i plinski kondenzat.

U skladu s temom ovoga rada, u ovom poglavlju biti će analizirane koncesije i naknade u sklopu Zakona o istraživanju i eksploataciji ugljikovodika, što znači: pregled postupka za izdavanje koncesije za istraživanje i eksploataciju ugljikovodika te pregled uređenja izvođenja koncesije. Također će se obratiti pozornost na uređenje naknada ovim zakonom.

3.1. Koncesije

Koncesija je pravo koje se stječe ugovorom (Zakon o koncesijama, NN 69/17). Prema tome, sklapanjem ugovora o istraživanju i eksploataciji ugljikovodika, između investitora i države, stječe se koncesija za istraživanje i eksploataciju ugljikovodika.

Međutim, pravo na izvođenje istraživanja i eksploatacije stječe se u fazama.

Kronološki, prvo se ishoduje dozvola za istraživanje i eksploataciju ugljikovodika, zatim se potpisuje ugovor o istraživanju i eksploataciji ugljikovodika, nakon čega može krenuti istražna faza. Tek nakon istražne faze može se dobiti dozvola za pridobivanje ugljikovodika, nakon čega može početi eksploatacijska faza.

Prema Zakonu o istraživanju i eksploataciji ugljikovodika (NN 52/18, NN 52/19), dozvola za istraživanje i eksploataciju ugljikovodika, ugovor o istraživanju i eksploataciji ugljikovodika i dozvola za pridobivanje ugljikovodika smatraju se neodvojivom cjelinom. Stoga, pravno se može govoriti samo o jednoj koncesiji, koncesiji za istraživanje i eksploataciju ugljikovodika, a ne o zasebnim koncesijama za istraživanje ugljikovodika ili za eksploataciju ugljikovodika.

Shodno tome, potpisuje se jedan ugovor (o istraživanju i eksploataciji ugljikovodika) koji predstavlja jednu koncesiju za čije se dijelove kronološki stječe pravo izvedbe.

3.1.1. Postupak izdavanja koncesije

Koncesija za istraživanje i eksploataciju nafte i plina izdaje se na temelju nadmetanja za istraživanje i eksploataciju ugljikovodika.

Postupak provedbe nadmetanja započinje donošenjem odluke Vlade o provođenju nadmetanja za istraživanje i eksploataciju ugljikovodika, a na prijedlog Agencije za ugljikovodike kroz Ministarstvo nadležno za energetiku.

Agencija za ugljikovodike provodi nadmetanje te provodi pripremne radnje za objavu nadmetanja, što uključuje izradu dokumentacije za nadmetanje.

Nakon donošenja Vladine odluke o provođenju nadmetanja, Agencija objavljuje obavijest o nadmetanju najmanje 90 dana prije isteka roka za podnošenje ponuda u službenom glasilu Republike Hrvatske i u Službenom listu Europske unije.

U nadmetanju su obično ponuđeni točno određeni istražni prostori (tzv. blokovi), tj. dosada nisu odjednom bili ponuđeni svi mogući istražni prostori na jednom nadmetanju.

Nadmetanje za istraživanje i eksploataciju ugljikovodika provodi se prikupljanjem, pregledom i ocjenom ponuda zainteresiranih investitora, izdavanjem dozvola za istraživanje i eksploataciju ugljikovodika odabranim ponuditeljima (investitorima) te završava sklapanjem ugovora o istraživanju i eksploataciji ugljikovodika. Tek nakon sklapanja ugovora o istraživanju i eksploataciji ugljikovodika može započeti istražno razdoblje.

Povjerenstvo, koje je imenovao Ministar nadležan za energetiku, obavlja evaluaciju pristiglih ponuda najviše dva mjeseca od dana isteka roka za podnošenje ponuda. Nakon izdavanja dozvole za istraživanje i eksploataciju ugljikovodika, povjerenstvo pregovara s odabranim ponuditeljima u svrhu sklapanja ugovora o istraživanju i eksploataciji.

Dozvola za istraživanje i eksploataciju ugljikovodika izdaje se na razdoblje od najdulje 30 godina, koje obuhvaća i istražno razdoblje i razdoblje eksploatacije.

Nakon uspješnog dovršetka pregovora, povjerenstvo, putem Ministarstva nadležnog za energetiku, dostavlja Vladi ugovor o istraživanju i eksploataciji ugljikovodika koji je prihvatio odabrani ponuditelj, radi davanja suglasnosti Vlade i određivanja ovlaštenog predstavnika Vlade za potpis.

Nakon toga, u roku ne dužem od šest mjeseci od izdavanja dozvole za istražni prostor, ugovor o istraživanju i eksploataciji ugljikovodika sklapaju odabrani ponuditelj i, u ime i za račun Republike Hrvatske, ovlaštenu predstavnik Vlade. Stupanjem ugovora o istraživanju i eksploataciji na snagu, započinje istražno razdoblje.

Dozvola za pridobivanje ugljikovodika izdat će se pod uvjetom da se nakon završetka istražnih radova potvrde rezerve ugljikovodika, utvrdi eksploatacijsko polje, izradi i provjeri projekt razrade i eksploatacije te da investitor ispunjava i druge propisane uvjete. Vlada utvrđuje izdavanje dozvole za pridobivanje ugljikovodika odlukom o izdavanju dozvole za pridobivanje ugljikovodika, koja se smatra dodatkom ugovora o istraživanju i eksploataciji ugljikovodika.

3.1.2. Uređenje izvođenja koncesije

3.1.2.1. Istražno razdoblje

Istražno razdoblje traje pet godina i dijeli se na dvije istražne faze:

-prva istražna faza traje tri godine i počinje od datuma stupanja ugovora o istraživanju i eksploataciji ugljikovodika na snagu

– druga istražna faza traje dvije godine, a započinje neposredno nakon prve istražne faze.

Istražno razdoblje može se, zbog opravdanih razloga, na zahtjev investitora najviše dva puta produljiti. Svako produljenje može trajati najviše šest mjeseci, dok za nedovoljno istražene prostore svako produljenje može trajati najviše godinu dana, ako je tako bilo predviđeno dokumentacijom za nadmetanje.

Investitor započinje istražne radove planirane radnim programom i budžetom u roku od 30 dana od odobrenja radnog programa i budžeta, uz uvjete da je ishodio sva odobrenja i dozvole potrebne za izvođenje radova u skladu s propisima.

Za vrijeme istražnog razdoblja, investitor mora ispuniti tzv. minimalne radne obveze na koje se obvezao. Ako ih ne ispuni, dužan je Vladi platiti iznos jednak neutrošenom iznosu minimalne financijske obveze u odnosu na aktivnosti koje nisu izvršene.

Ako investitor smatra da pojava ugljikovodika zaslužuje ocjenu, dužan je izraditi i Agenciji za ugljikovodike dostaviti radni program ocjene s odgovarajućim budžetom, a kojem je svrha utvrditi je li otkriće ugljikovodika komercijalno otkriće, kao i utvrditi granice ležišta. Dakle, rade se tzv. ocjenski radovi.

Nakon završetka radova, investitor dostavlja Agenciji za ugljikovodike izvješće o izvedenim radovima iz radnog programa ocjene te pisanu izjavu u kojoj navodi je li utvrdio, ili nije utvrdio, komercijalno otkriće.

Ukoliko je investitor utvrdio komercijalno otkriće, mora dostaviti elaborat o rezervama ugljikovodika eksploatacijskog polja, s prijedlogom za razvrstavanje u klase i kategorije, na temelju kojeg Ministarstvo nadležno za energetiku, uz stručnu pomoć povjerenstva za utvrđivanje rezervi, donosi rješenje o utvrđivanju količina i kakvoći rezervi.

Rezerve se razvrstavaju u klase i kategorije u skladu s Pravilnikom o rezervama.

Po zaprimanju rješenja o utvrđivanju količina i kakvoće rezervi, investitor je dužan Ministarstvu nadležnom za energetiku predati zahtjev za izdavanje rješenja o utvrđivanju eksploatacijskog polja, čemu mora obvezno priložiti zemljovid zatraženog eksploatacijskog polja s ucrtanim obuhvatom potvrđenih rezervi, kao i potvrdu o usklađenosti predloženog eksploatacijskog polja s prostornim planom od središnjeg tijela državne uprave nadležnog za prostorno uređenje.

U roku od jedne godine od izvršnosti rješenja o utvrđivanju eksploatacijskog polja, investitor je dužan podnijeti Ministarstvu nadležnom za energetiku, na provjeru, projekt razrade i eksploatacije ugljikovodika.

Također, investitor možda mora stupiti u rješavanje imovinskopravnih odnosa za zemljišne čestice na kojima će se nalaziti naftno-rudarski objekti i postrojenja unutar eksploatacijskog polja.

3.1.2.2. Eksploatacija

Nakon izdavanja rješenja o provjeri projekta razrade i eksploatacije ugljikovodika, Vlada odlukom izdaje dozvolu za pridobivanje ugljikovodika.

Dozvola za pridobivanje ugljikovodika predstavlja neodvojivi sastavni dio dozvole za istraživanje i eksploataciju ugljikovodika i ugovora o istraživanju i eksploataciji ugljikovodika te omogućava investitoru da konačno započne i izvodi eksploatacijske radove.

Zakon daje temeljne odredbe za izvođenje naftno-rudarskih radova u drugom dijelu, šestoj glavi, a pobliže su uređeni podzakonskim propisima.

Investitor svake tri godine, od izvršnosti rješenja o potvrđivanju količina i kakvoće rezervi eksploatacijskog polja, mora dostavljati podatke i elaborat o rezervama Ministarstvu nadležnom za energetiku, s prijedlogom za neto sadašnju vrijednost prikazanih klasa i kategorija rezervi.

Također, investitor je dužan voditi evidenciju o rezervama i svake godine dostaviti podatke o rezervama po svakom eksploatacijskom polju Ministarstvu nadležnom za energetiku, s tehn-ekonomskom ocjenom i neto sadašnjom vrijednosti klasa i kategorija rezervi.

Nakon dovršetka naftno-rudarskih radova, investitor je dužan provesti sanaciju istražnog prostora ili eksploatacijskog polja sukladno ovom Zakonu i drugim propisima, o svom trošku.

Osim uz odobrenje Vlade, smatra se da je eksploatacijsko polje napušteno i u slučaju da: eksploatacija u eksploatacijskom polju trajno prestaje ili prestaje na neprekidno razdoblje od 18 mjeseci, osim ako je takav prestanak nastao zbog više sile, ili istekom razdoblja eksploatacije.

Tablica 3-1. Popis glavnih dokumenata potrebnih u postupku provedbe koncesije za istraživanje i eksploataciju ugljikovodika

Dozvola za istraživanje i eksploataciju ugljikovodika	Nadmetanje za istraživanje i eksploataciju ugljikovodika
Ugovor za istraživanje i eksploataciju ugljikovodika	
Minimalne radne obveze	Istražno razdoblje
Radni program ocjene s budžetom	
Izješće o izvedenim radovima iz radnog programa ocjene	
Pisana izjava o komercijalnom otkriću	
Elaborat o rezervama ugljikovodika eksploatacijskog polja s prijedlogom za razvrstavanje u klase i kategorije	
Rješenje o utvrđivanju količina i kakvoće rezervi (Izdaje se investitoru)	
Zahtjev za izdavanje rješenja o utvrđivanju eksploatacijskog polja	
Rješenje o utvrđivanju eksploatacijskog polja (Izdaje se investitoru)	
Projekt razrade i eksploatacije ugljikovodika	
Rješenje o provjeri projekta razrade i eksploatacije ugljikovodika (Izdaje se investitoru)	
Dozvola za pridobivanje ugljikovodika (Izdaje se investitoru)	
Podaci i elaborat o rezervama s prijedlogom za neto sadašnju vrijednost prikazanih klasa i kategorija rezervi (svake 3 godine)	
Evidencija i podaci o rezervama s tehno-ekonomskom ocjenom i neto sadašnjom vrijednosti klasa i kategorija rezervi (svake godine)	

3.2. Naknada

Za istraživanje i eksploataciju ugljikovodika, investitor je dužan plaćati naknadu na način kako je određeno Zakonom o istraživanju i eksploataciji ugljikovodika. Naknada se može sastojati od ukupne novčane naknade i podjele pridobivenih ugljikovodika.

Ukupna novčana naknada odnosi se na nekoliko zasebnih novčanih naknada.

Ovim zakonom samo se nominalno uređuje koje se naknade plaćaju. Visine naknada i omjere raspodjela prihoda od naknada utvrđuje uredbom Vlada, na prijedlog Ministarstva.

S obzirom na to da su naknade detaljno uređene Uredbom o naknadi za istraživanje i eksploataciju ugljikovodika, u ovom radu će naknade biti obrađene u poglavlju posvećenom samo toj Uredbi.

3.3. Ostale bitne odredbe

Na kraju prve istražne faze, investitor je obično dužan napustiti jedan dio istražnog prostora. Na kraju druge istražne faze, investitor je dužan napustiti ostatak istražnog prostora. Naravno, investitor nije dužan napustiti nijedan dio istražnog prostora koji je određen kao ocjensko područje u radnom programu ocjene, kao ni dijelove istražnog prostora za koje je utvrđeno jedno ili više eksploatacijskih polja. Razlog potrebe za službenim napuštanjem određenog istražnog područja je da bi se to područje moglo ponuditi u sljedećem nadmetanju.

Republika Hrvatska ima pravo prvenstva na otkup pridobivenih ugljikovodika sukladno ugovoru o istraživanju i eksploataciji ugljikovodika. Također, ako ugljikovodici kojima raspolaže Republika Hrvatska nisu dovoljni za zadovoljenje opskrbe tržišta Republike Hrvatske, investitor ima obvezu prodati svoje količine, koje nisu obvezane prema postojećim ugovorima koje je investitor sklopio u svrhu prodaje ugljikovodika, za potrebe potrošnje Republike Hrvatske pravnoj osobi koju Vlada odredi. Prodaja se obavlja na temelju tržišnih uvjeta.

Ako zemljište na kojem investitor ostvaruje pravo istraživanja i eksploatacije ugljikovodika nije u vlasništvu Republike Hrvatske, već je u vlasništvu trećih osoba, investitor na odgovarajući način uređuje odnose s vlasnicima zemljišta kako bi na takvom zemljištu mogao ostvarivati sva prava iz izdanih dozvola i potpisanog ugovora. Ako investitor u roku od tri mjeseca nije uspio riješiti imovinskopravne odnose, o tome je dužan bez odgode izvijestiti Agenciju te pokrenuti

radnje za izvlaštenje zemljišnih čestica u skladu s odredbama propisa kojima se uređuje izvlaštenje nekretnina.

U slučaju postojećeg prava na eksploataciju ugljikovodika, pri isteku dozvole i ugovora Ministarstvo investitoru izdaje novu dozvolu za pridobivanje ugljikovodika na zahtjev investitora.

Iako je trenutnim Zakonom uređeno da se u Republici Hrvatskoj koristi ugovor o podjeli proizvodnje, također se koristi i koncesijski ugovor zbog obveza prema ugovorima sklopljenima prije trenutnog zakonskog uređenja. Vrste ugovora i ugovori u Republici Hrvatskoj bit će obrađeni u osmom poglavlju.

3.4. Povijesna perspektiva

Ovom inačicom Zakona prvi puta se istraživanje i eksploatacija ugljikovodika, u Republici Hrvatskoj, uređuje gotovo samostalno. Također, ovim Zakonom se prije nije uređivalo istraživanje i eksploatacija geotermalnih voda, skladištenje prirodnog plina i trajno zbrinjavanje ugljikova dioksida.

Donošenjem novog Zakona (NN 52/18) postiglo se rješavanje problema dvostruke nadležnosti središnjih državnih tijela prilikom realizacije projekata istraživanja i eksploatacije ugljikovodika, usklađivanje s Direktivama Europske unije i povećanje učinkovitosti propisa i rada u području energetike, s ciljem smanjenja administrativnih barijera i poticanja novih investicija.

Uređenje iskorištavanja i gospodarenja ovih resursa na jednom mjestu je temelj za stvaranje pozitivne investicijske klime.

Ministarstvo nadležno za istraživanje i eksploataciju ugljikovodika postalo je ministarstvo nadležno za energetiku, a prestalo je biti ministarstvo nadležno za rudarstvo još 2016. godine donošenjem novog Zakona o ustrojstvu i djelokrugu ministarstava i drugih središnjih tijela državne uprave (NN 93/16), tako da je i te zakonske odredbe trebalo promijeniti.

Također, velika je promjena što se nafta, plin i plinski kondenzat više se ne definiraju kao mineralne sirovine, kao što je stajalo u Zakonu o rudarstvu, već isključivo kao ugljikovodici.

Istraživanje i eksploatacija ugljikovodika prije su najviše bili uređeni Zakonom o koncesijama i Zakonom o rudarstvu.

Prije stupanja na snagu trenutnog Zakona o istraživanju i eksploataciji ugljikovodika (NN 52/18), koncesije i poslovi vezani uz istraživanje i eksploataciju ugljikovodika uređivali su se Zakonom o koncesijama (NN 69/17) i Zakonom o rudarstvu (NN 56/13, NN 14/14), a tek manjim dijelom tadašnjim Zakonom o istraživanju i eksploataciji ugljikovodika (NN 94/13, NN 14/14).

Zakon o istraživanju i eksploataciji ugljikovodika uopće nije postojao prije 2013. godine (NN 94/13) te su se koncesije za istraživanje i eksploataciju ugljikovodika smatrale koncesijama za (energetske) mineralne sirovine. Njihovo izdavanje uređivalo se samo Zakonom o koncesijama i Zakonom o rudarstvu.

Izmjene Zakona o istraživanju i eksploataciji ugljikovodika 2014. i 2019. godine (NN 14/14, NN 52/19) učinjene su zbog promjene uređenja inspekcijskih poslova.

4. UREDBA O NAKNADI ZA ISTRAŽIVANJE I EKSPLOATACIJU UGLJIKOVODIKA (NN 37/14, NN 72/14)

Uredbu o naknadi za istraživanje i eksploataciju ugljikovodika (NN 37/14) donijela je 19. ožujka 2014. godine Vlada Republike Hrvatske, a stupila je na snagu 24. ožujka 2014. godine.

Ovom Uredbom propisuje se visina, raspodjela i način utvrđivanja naknade za istraživanje i eksploataciju ugljikovodika.

Istraživanje i eksploatacija ugljikovodika podrazumijeva istraživanje i eksploataciju nafte, plina, plinskog kondenzata i zemnog voska.

Naknada se sastoji od: 1. Ukupne novčane naknade i 2. Podjele količina pridobivenih ugljikovodika.

Ukupna novčana naknada ima 5 komponenti:

1. novčana naknada za površinu odobrenog istražnog prostora, (tzv. površinska renta, engl. *surface tax*)
2. novčana naknada za površinu utvrđenog eksploatacijskog polja, (tzv. površinska renta, engl. *surface tax*)
3. novčana naknada za sklapanje ugovora između investitora i Vlade Republike Hrvatske (tzv. bonus),
4. novčana naknada za pridobivene količine ugljikovodika (obično zvana samo 'naknada' ili engl. *royalty*),
5. dodatna novčana naknada za ostvarenu eksploataciju ugljikovodika (tzv. nivo proizvodnje ili kumulativ proizvodnje, engl. *cumulative production bonus*) i
6. novčana naknada za administrativne troškove.

4.1. Iznosi novčanih naknada

Novčana naknada za površinu odobrenog istražnog prostora (broj 1) iznosi 400,00 kn/km² godišnje.

Novčana naknada za površinu utvrđenog eksploatacijskog polja (broj 2) iznosi 4.000,00 kn/km² godišnje.

Novčana naknada za sklapanje ugovora između investitora i Vlade Republike Hrvatske (broj 3) iznosi minimalno 1.400.000,00 kn. Ta novčana naknada je jedan od kriterija za odabir najpovoljnijeg ponuditelja u javnom nadmetanju za dodjelu dozvole.

Novčana naknada za pridobivene količine ugljikovodika (broj 4, royalty) iznosi 10% od tržišne vrijednosti ugljikovodika.

Dodatna novčana naknada za ostvarenu eksploataciju ugljikovodika (broj 5) isplaćuje se na početku pridobivanja i nakon određenih proizvedenih količina.

Za eksploataciju nafte, 1.400.000,00 kn isplaćuje se na početku pridobivanja. Zatim, 1.400.000,00 kn isplaćuje se svaki put nakon proizvedenih 50.000, 100.000, 150.000 i 200.000 barela po eksploatacijskom polju.

Za eksploataciju plina, 900.000,00 kn isplaćuje se na početku pridobivanja. Zatim, 900.000,00 kn isplaćuje se svaki put nakon proizvedenih 25.000, 50.000, 75.000 i 100.000 boe (barrel of oil equivalent) po eksploatacijskom polju.

Novčana naknada za administrativne troškove (broj 6) u početku iznosi 600.000,00 kuna godišnje od dana početka trajanja dozvole i ugovora, a svake godine se kamatno uvećava za 4%.

4.2. Pripadnost i raspodjela novčanih naknada

Naknade 1 i 2 prihod su državnog proračuna Republike Hrvatske, a u cijelosti se ustupa jedinici lokalne samouprave na čijem području se nalazi istražni prostor ili eksploatacijsko polje.

Ukoliko se istražni prostor ili eksploatacijsko polje nalazi na području više jedinica lokalne samouprave, novčana naknada dijeli se razmjerno površini prostiranja istražnog prostora ili eksploatacijskog polja na području pojedine jedinice lokalne samouprave.

Ukoliko se istražni prostor ili eksploatacijsko polje nalazi u epikontinentalnom pojasu Republike Hrvatske, naknada je prihod državnog proračuna Republike Hrvatske.

Naknada 3 prihod je državnog proračuna Republike Hrvatske.

Naknada 4 (royalty) prihod je državnog proračuna Republike Hrvatske, a djelomično se ustupa jedinicama lokalne i regionalne samouprave kako slijedi:

30% jedinici lokalne samouprave na čijem se području pridobivaju ugljikovodici, 20% jedinici područne (regionalne) samouprave na čijem području se pridobivaju ugljikovodici i 50% državnom proračunu Republike Hrvatske.

Ukoliko se istražni prostor ili eksploatacijsko polje na kojima se pridobivaju ugljikovodici nalazi na području više jedinica lokalne i/ili regionalne samouprave, primjenjuje se isti princip raspodjele kao za naknade 1 i 2.

Ukoliko se istražni prostor ili eksploatacijsko polje nalazi u epikontinentalnom pojasu Republike Hrvatske, naknada je prihod državnog proračuna Republike Hrvatske.

Naknada 5 prihod je državnog proračuna Republike Hrvatske.

Naknada 6 prihod je Agencije za ugljikovodike.

Podjela količina pridobivenih ugljikovodika izražena je u postotnom udjelu u količini pridobivenih ugljikovodika koji pripada Republici Hrvatskoj.

Postotni udio pridobivenih količina ugljikovodika računa se pomoću R-Faktora (R) za svaki kvartal.

R-Faktor (R) se izračunava na način kako slijedi:

$$R = X/Y \quad (4.1.)$$

gdje je:

- X iznos ostvarenog kumulativnog neto prihoda investitora s osnove pridobivenih količina ugljikovodika u prethodnom kvartalu.
- Y iznos kumulativnih kapitalnih troškova s osnove pridobivenih količina ugljikovodika u prethodnom kvartalu.

– »Neto prihod« predstavlja ukupan novčani iznos koji je uprihodio investitor radi povrata troškova kao i njegov dio prihoda od podjele količine pridobivenih ugljikovodika, umanjeno za operativne troškove.

– »Kumulativni kapitalni troškovi« predstavljaju sve razvojne troškove i troškove eksploatacije.

Prema vrijednosti R-Faktora, postotak ugljikovodika na koji investitor ima pravo (od prvog dana eksploatacije) jednak je:

Tablica 4-1. Prikaz omjera raspodjele pridobivenih ugljikovodika između investitora i Republike Hrvatske prema kliznoj skali (R-faktoru)

90%	za vrijednosti R-Faktora $0 < R < 1.0$
80%	za R-Faktor $1.0 < R < 1.5$
70%	za R-Faktor $1.5 < R < 2.0$
60%	za R-Faktor $R > 2.0$

Povrat troškova na koje investitor ima pravo bit će sastavni dio ugovora sklopljenih između Vlade Republike Hrvatske i investitora.

Općenito, prvo se naplaćuje naknada (engl. *royalty*), zatim se izdaje povrat troškova investitoru, onda se vrši podjela proizvedene količine ugljikovodika i naplaćuje se porez na dobit.

Ugljikovodici pridobiveni tijekom probne eksploatacije mogu se prodavati ako se na njihovu količinu plati odgovarajuća naknada za pridobivene količine ugljikovodika, i u tom slučaju se mogu ubrajati u izračun R-faktora.

4.3. Povijesna perspektiva

Prije stupanja trenutne Uredbe o naknadi za istraživanje i eksploataciju ugljikovodika (NN 37/14) na snagu, naknada za istraživanje i naknada za eksploataciju uređivale su se zasebnim uredbama.

Također, ugljikovodici su u zakonima i uredbama bili definirani kao (energetske) mineralne sirovine, pa se naknada za njihovo istraživanje i eksploataciju uređivala uredbama koje se odnose na sve mineralne sirovine. Tako je postojala i zasebna uredba o naknadi za istraživanje mineralnih sirovina i zasebna uredba o naknadi za eksploataciju mineralnih sirovina.

Naknada za eksploataciju mineralnih sirovina, uključujući eksploataciju ugljikovodika, uređivala se Uredbom o novčanoj naknadi za koncesiju za eksploataciju mineralnih sirovina (NN 158/09 i NN 40/11), a prije toga Odlukom o naknadi za eksploataciju mineralnih sirovina. Danas se eksploatacija mineralnih sirovina uređuje Uredbom o naknadi za koncesiju za eksploataciju mineralnih sirovina (NN 31/14).

Naknada za istraživanje mineralnih sirovina, uključujući ugljikovodike, uređivala se Uredbom o novčanoj naknadi za istraživanje mineralnih sirovina (NN 158/09 i NN 40/11). Danas takva uredba za mineralne sirovine ne postoji te istraživanje mineralnih sirovina više nije podložno naknadi. Uredba o novčanoj naknadi za istraživanje mineralnih sirovina ukinuta je stupanjem na snagu Zakona o rudarstvu 2013. godine (NN 56/13), čime je prestao važiti prijašnji Zakon o rudarstvu (NN 75/09, NN 49/11), koji je davao temelj donošenju spomenute Uredbe, a u novom Zakonu odredbe o takvoj uredbi nije bilo.

Tek stupanjem Uredbe o naknadi za istraživanje i eksploataciju ugljikovodika (NN 37/14) na snagu, 25. ožujka 2014. godine, počele su se zasebno uređivati naknade za ugljikovodike i za mineralne sirovine.

Uredba o naknadi za koncesiju za eksploataciju mineralnih sirovina (NN 31/14) donesena je prije Uredbe o naknadi za istraživanje i eksploataciju ugljikovodika (NN 37/14). Međutim, Uredba o naknadi za eksploataciju mineralnih sirovina stupila je na snagu kasnije od Uredbe o naknadi za istraživanje i eksploataciju ugljikovodika.

Razlog tome je što se Uredbom o naknadi za eksploataciju mineralnih sirovina (NN 31/14) u potpunosti stavlja izvan snage Uredba o novčanoj naknadi za eksploataciju mineralnih sirovina

(NN 40/11), pa time trenutno ne bi postojao propis o naknadama za eksploataciju ugljikovodika, s obzirom na to da se više ne smatraju mineralnim sirovinama, da je ta uredba prije stupila na snagu.

Uredbom o naknadi za istraživanje i eksploataciju ugljikovodika (NN 37/14), koja je ranije stupila na snagu, stavljeni su izvan snage samo dijelovi Uredbe o novčanoj naknadi za eksploataciju mineralnih sirovina (NN 40/11) koji se odnose na ugljikovodike.

Trenutno važeća Uredba izmijenjena je 2014. godine Uredbom o izmjeni Uredbe o naknadi za istraživanje i eksploataciju ugljikovodika (NN 72/14) zbog promjene razdoblja obračuna novčane naknade za pridobivene količine ugljikovodika (engl. *royalty*).

5. AGENCIJA ZA UGLJIKOVODIKE

Agencija za ugljikovodike je agencija Republike Hrvatske, to jest pravna osoba s javnim ovlastima. Obavlja poslove u okviru djelokruga i nadležnosti određenih Zakonom o osnivanju Agencije za ugljikovodike, Zakonom o istraživanju i eksploataciji ugljikovodika i drugim propisima koji uređuju ustrojstvo, prava, obveze i izvore sredstava Agencije.

Osnovana je 6. veljače 2014. godine temeljem Zakona o osnivanju Agencije za ugljikovodike (NN 14/14), donesenog 24. siječnja 2014. godine.

Zakonom o istraživanju i eksploataciji ugljikovodika, donesenom 2013. godine (NN 94/13), prvi puta se uredilo postojanje Agencije za ugljikovodike, to jest tim zakonom se dao temelj Zakonu o osnivanju Agencije za ugljikovodike (NN 14/14).

Djelatnost Agencije obuhvaća sustavnu operativnu podršku nadležnim tijelima u poslovima vezanim za istraživanje i eksploataciju ugljikovodika, geotermalnih voda za energetske svrhe, kao i trajno zbrinjavanje plinova u geološkim strukturama.

U okviru navedene djelatnosti, Agencija predlaže, priprema i provodi nadmetanje za istraživanje i eksploataciju ugljikovodika, prati izvršavanje obveza iz ugovora od strane investitora, izrađuje izvješća o izvršavanju obveza investitora, pruža stručnu pomoć i podršku investitoru u postupcima, kontrolira troškove u svrhu povrata troškova investitoru, podnosi izvješća Europskoj komisiji i tijelima Europske unije, vodi registar ugovora o istraživanju i eksploataciji ugljikovodika (i ugovora o eksploataciji geotermalnih voda i ugovora o skladištenju prirodnog plina), vodi i organizira sobu s geološkim i geofizičkim podacima i podacima o bušotinama (engl. *data room*), itd.

Također, djelatnost Agencije obuhvaća poslove osiguranja obveznih zaliha nafte i naftnih derivata.

U okviru djelatnosti osiguranja obveznih zaliha nafte i naftnih derivata, Agencija obavlja kupnju i prodaju nafte i naftnih derivata, puštanje obveznih zaliha nafte i naftnih derivata na tržište u slučaju poremećaja opskrbe, skladištenje naftnih derivata itd.

Djelatnost Agencije obuhvaća poslove osiguranja obveznih zaliha nafte i naftnih derivata jer je Agenciji za ugljikovodike, 2017. godine, pripojena Hrvatska agencija za obvezne zalihe nafte i

naftnih derivata. Pripajanje je učinjeno sukladno Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o osnivanju Agencije za ugljikovodike (NN 73/17) i Zakonu o izmjenama Zakona o tržištu nafte i naftnih derivata (NN 73/17).

Cilj pripajanja Hrvatske agencije za obvezne zalihe nafte i naftnih derivata Agenciji za ugljikovodike bila je racionalizacija javnog sektora i optimizacija procesa.

Osim registra ugovora o istraživanju i eksploataciji, postoje i drugi registri vezani za djelatnost istraživanja i eksploatacije ugljikovodika. To su registar istražnih prostora i registar eksploatacijskih polja, odobrenih sukladno Zakonu o istraživanju i eksploataciji ugljikovodika, registar izdanih dozvola za trajno zbrinjavanje ugljikova dioksida i registar zatvorenih podzemnih skladišta i okolnih skladišnih kompleksa, koje vodi ministarstvo nadležno za energetiku (trenutno Ministarstvo zaštite okoliša i energetike).

Postoji i općeniti registar koncesija koji vodi središnje tijelo državne uprave nadležno za financije, a u koji se upisuju ugovori o istraživanju i eksploataciji ugljikovodika, ugovori o eksploataciji geotermalnih voda i ugovori o skladištenju prirodnog plina iz kojih proizlazi obveza plaćanja naknada koje se smatraju javnim davanjima.

5.1. Povijesni razvoj

Prije uspostavljanja Agencije za ugljikovodike, većinu poslova Agencije obavljala je Uprava za rudarstvo unutar Ministarstva gospodarstva. Ministarstvo gospodarstva je ministarstvo nadležno za rudarstvo, pod što je prije spadalo naftno rudarstvo. Trenutno je za naftno rudarstvo nadležno ministarstvo nadležno za energetiku, to jest Ministarstvo zaštite okoliša i energetike.

6. TRENUTNE KONCESIJE I OTVORENA NADMETANJA

Hrvatska trenutno ima 60 eksploatacijskih polja ugljikovodika (57 na kopnu i 3 na moru).

U razdoblju od 1952. godine do danas u Hrvatskoj je opremljeno i pušteno u rad 45 naftnih i 30 plinskih polja; izrađeno je oko 4.500 istražnih i razradnih bušotina te oko 1.200 proizvodnih naftnih bušotina i oko 200 proizvodnih plinskih bušotina (Agencija za ugljikovodike, 2014).

Proizvodnja nafte u Republici Hrvatskoj 2018. godine iznosila je 1978 m³ (12443 barela), a proizvodnja plina i plinskog kondenzata 3238 m³ (20367 boe) (INA, 2019).

Hrvatska također ima svoje standardne (engl. *benchmark*) nafte, a to su nafta Slavonija i nafta Moslavina. Za naftu Slavoniju nafta dolazi sa polja Beničanci i Đeletovci, a za naftu Moslavinu nafta dolazi sa polja Stružec, Jamarica, Graberje, Žutica, Pavljani i Šandrovac (Simon, 2018).

Sadašnji postupak nadmetanja za istraživanje i eksploataciju ugljikovodika, pod Agencijom za ugljikovodike, počeo se provoditi tek od 2014. godine.

Kopneno područje Republike Hrvatske podijeljeno je na 16 istražnih područja, a epikontinentalni pojas i teritorijalno more na 29 istražnih područja.

Prije 2014. godine, istražni blokovi obuhvaćali su cijelo Jadransko more, uključujući obalu i otoke. Sada postoji zakonski određeni odmak od otoka i obale, uz pojedina ograničenja, koja se odnose na plovne puteve, arheološka nalazišta, turističke zone, minska sumnjiva područja, itd. i već postojeće izuzeće područja najstrože kategorije zaštite (nacionalni parkovi, posebni rezervati i parkovi prirode).

Do danas su, sveukupno, objavljena tri nadmetanja za istraživanje i eksploataciju ugljikovodika na kopnu (2014., 2018. i 2019. godine) i jedno nadmetanje za koncesije na morskom teritoriju (2014. godine). Također, objavljena su i četiri nadmetanja za odabir najpovoljnijeg ponuditelja za istraživanje geotermalnih voda (2018. i 2019. godine).

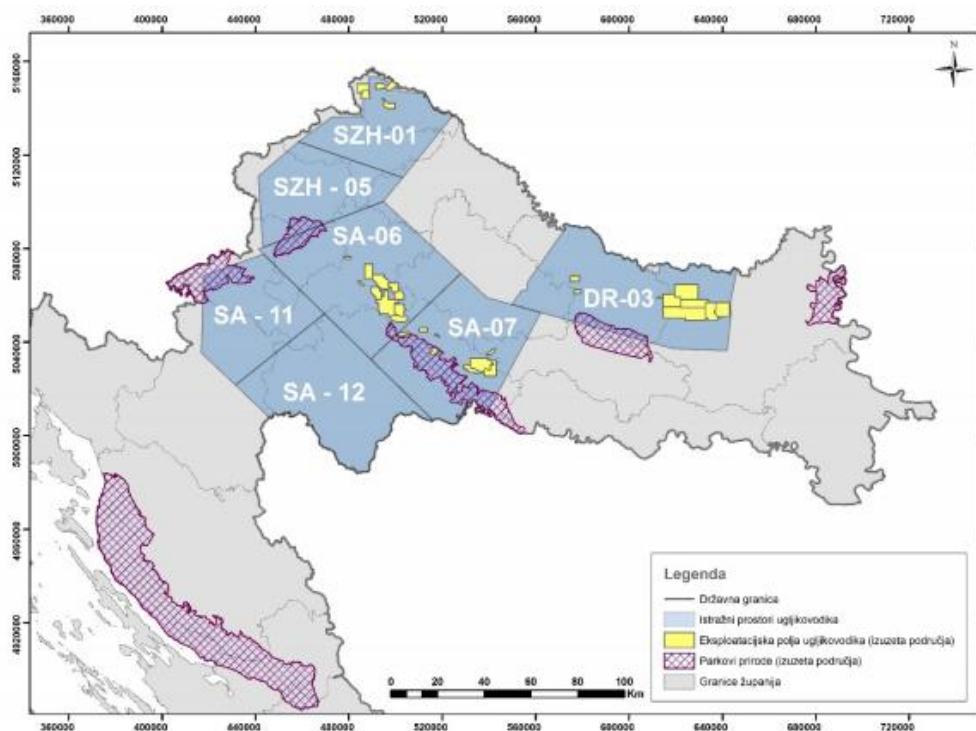
Nakon provedenog prvog nadmetanja za kopneni teritorij, ugovore o istraživanju i eksploataciji ugljikovodika, sa Republikom Hrvatskom, sklopili su INA-INDUSTRIJA NAFTE, d.d. i Vermilion Zagreb Exploration d.o.o. Nakon provedenog prvog nadmetanja za Jadran, dodijeljene su dozvole za istraživanje i eksploataciju, ali nije sklopljen niti jedan ugovor. Najavljeno je skorašnje održavanje drugog nadmetanja, ali ono do danas nije održano.

Prije prvog nadmetanja za kopneni teritorij, jedini koncesionari za istraživanje i eksploataciju ugljikovodika na teritoriju Republike Hrvatske bili su INA, za naftu i plin, te INAgip i Edina za plin.

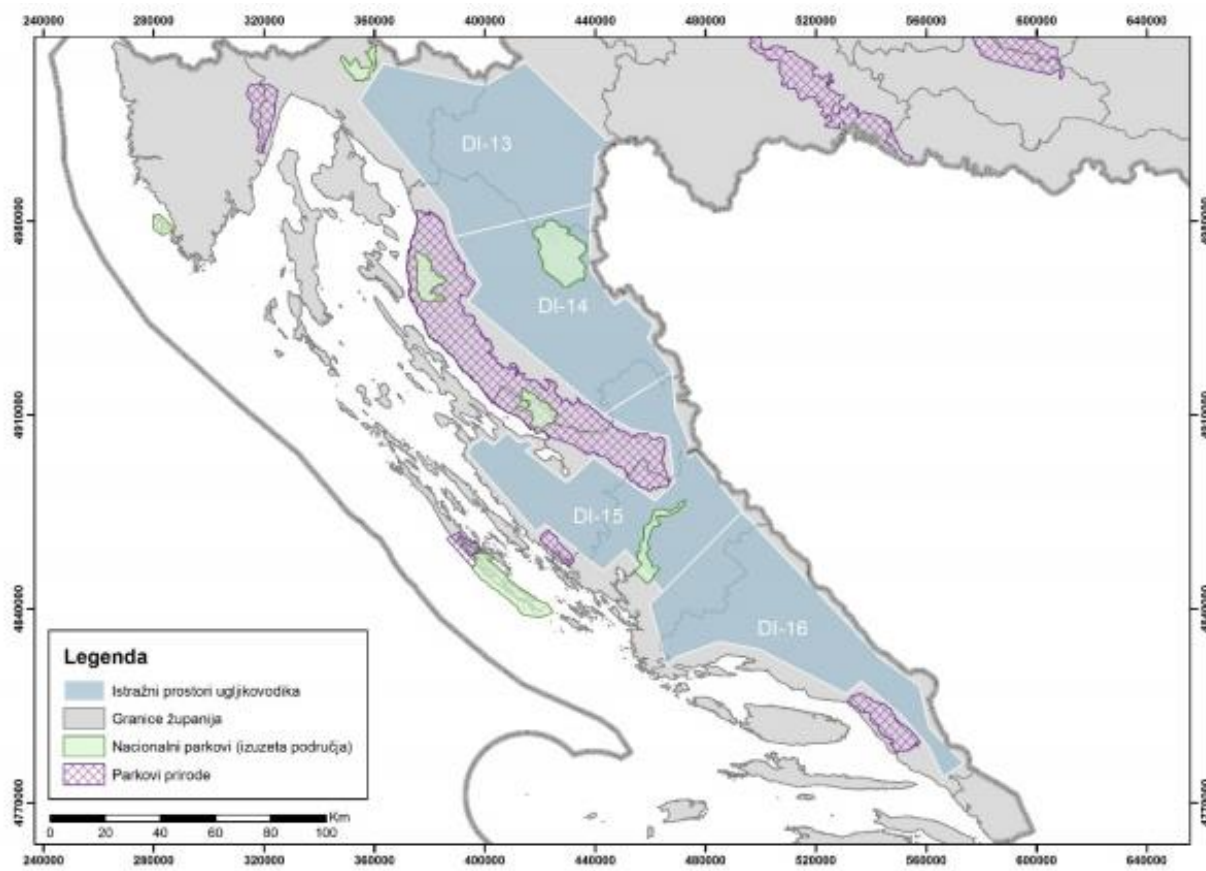
U trenutku pisanja ovoga rada, bila su otvorena dva nadmetanja za istraživanje i eksploataciju ugljikovodika.

Jedno nadmetanje je otvoreno za područje četiri istražna prostora na području Dinarida: Dinaridi-13 (DI-13), Dinaridi-14 (DI-14), Dinaridi-15 (DI-15) i Dinaridi-16 (DI-16). Nadmetanje je počelo 08. veljače 2019. godine, a krajnji rok za podnošenje ponuda je 10. rujna 2019. godine.

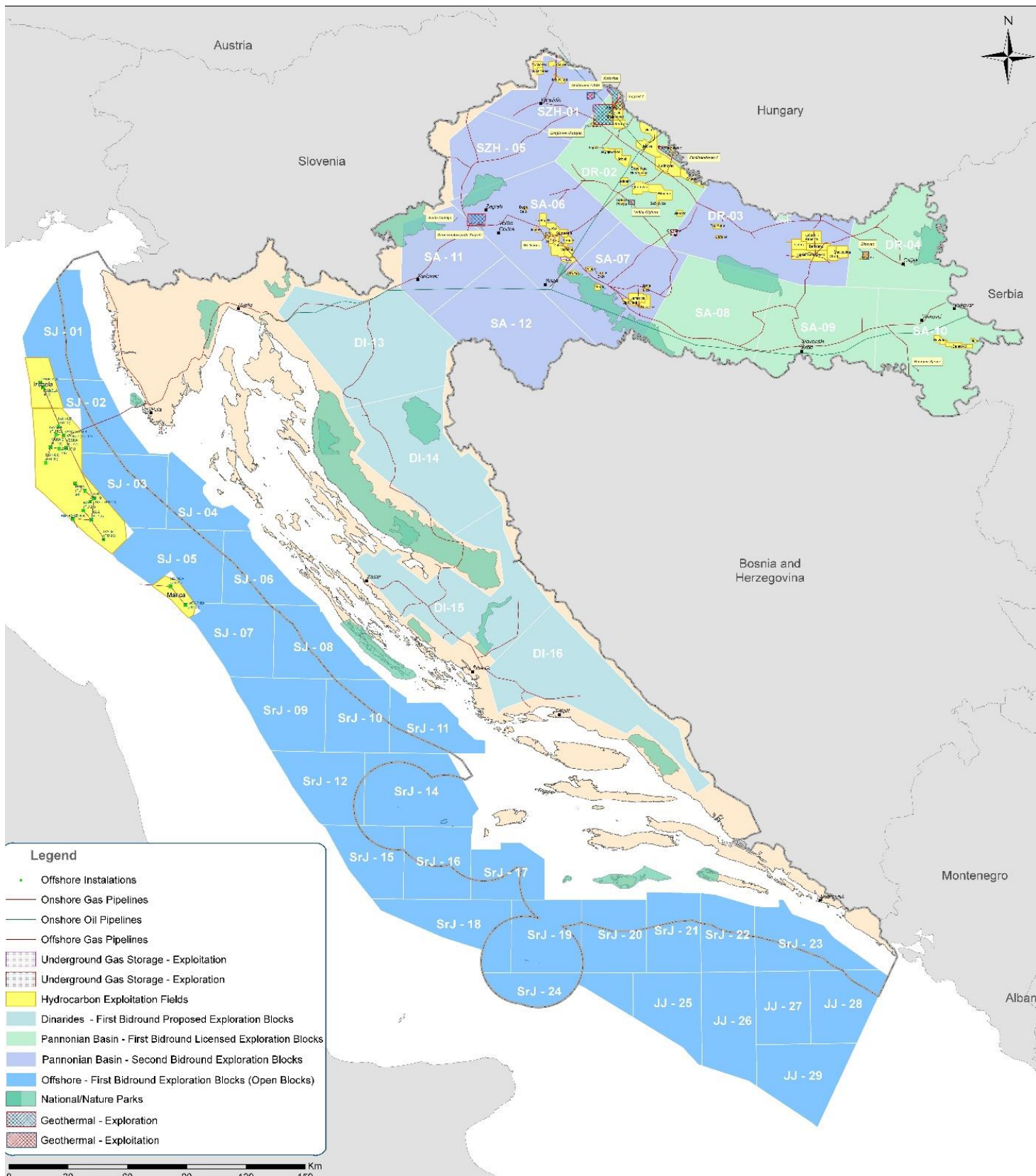
Drugo nadmetanje je otvoreno za sedam istražnih prostora smještenih na području Panonskog bazena. Nadmetanje je počelo 2. studenog 2018. godine, a krajnji rok za podnošenje ponuda je bio 28. lipnja 2019. godine. Dozvole za istraživanje i eksploataciju dodijeljene su INA-i, Vermilionu, Croduxu i Aspect Croatiaji.

Slika 6-1. Karta - Nadmetanje za izdavanje dozvola za istraživanje i eksploataciju ugljikovodika na kopnu (Agencija za ugljikovodike, 2018)

Slika 6-2. Karta - Nadmetanje za izdavanje dozvola za istraživanje i eksploataciju ugljikovodika na području Dinarida (Agencija za ugljikovodike, 2019)

Slika 6-3. Karta – Republika Hrvatska, koncesijski blokovi na kopnu i moru (Agencija za ugljikovodike, 2019)

7. ZAKONI I UREDBE U PRIPREMI

Tijekom pisanja ovoga rada, 2019. godine donesen je Zakon o izmjenama Zakona o istraživanju i eksploataciji ugljikovodika (NN 52/19). Zakon je stupio na snagu 30.05.2019. godine. Zakon je donesen zbog usklađivanja sa promjenom uređenja obavljanja inspekcijskih poslova na državnoj razini.

Novi Zakon o istraživanju i eksploataciji ugljikovodika donesen je polovicom 2018. godine (NN 52/18), tako da se ne očekuje skorašnja preinaka uređenja istraživanja i eksploatacije ugljikovodika u Republici Hrvatskoj.

Međutim, još uvijek se očekuje donošenje nove Uredbe o naknadi za istraživanje i eksploataciju ugljikovodika.

Prema Zakonu o istraživanju i eksploataciji ugljikovodika (NN 52/18), predviđeno je donošenje nove Uredbe u roku od šest mjeseci od dana stupanja Zakona na snagu (čl. 51., čl. 199., čl. 200.). Zakon je stupio na snagu 14.06.2018. godine.

Prema informacijama iz Ministarstva zaštite okoliša i energetike, za Uredbu treba biti pokrenut postupak savjetovanja sa zainteresiranom javnošću u srpnju 2019. godine. To je i učinjeno 16. srpnja 2019. godine, tijekom pisanja ovoga rada. Savjetovanje je bilo otvoreno do 15. kolovoza 2019. godine.

Bitnija promjena u Prijedlogu Uredbe o naknadi za istraživanje i eksploataciju ugljikovodika, u odnosu na trenutnu Uredbu o naknadi za istraživanje i eksploataciju ugljikovodika, je promjena raspodjele sredstava prikupljenih novčanom naknadom za pridobivene količine ugljikovodika (engl. *royalty*).

Prema Prijedlogu, iznos novčane naknade dijelio bi se na sljedeći način: 40% jedinici lokalne samouprave, 20% jedinici područne (regionalne) samouprave i 40% državnom proračunu Republike Hrvatske. Time bi se povećao iznos koji pripada jedinici lokalne samouprave, a smanjio iznos koji pripada državnom proračunu.

Također, raspodjela prema R-faktoru bila bi definirana i za granične vrijednosti pragova razina raspodjele te bi se u Uredbu dodalo utvrđivanje naknade za eksploataciju geotermalnih voda,

naknade za skladištenje prirodnog plina i naknade za trajno zbrinjavanje ugljikova dioksida u geološkim strukturama.

Iznosi naknada za istraživanje i eksploataciju ugljikovodika, po Prijedlogu Uredbe, ostali bi isti.

Dosadašnje ne donošenje nove Uredbe je razlog tome što je u ovom radu obrađena Uredba o naknadi za istraživanje i eksploataciju ugljikovodika iz 2014. godine, iako su drugi propisi novijeg datuma.

8. OPĆENITE VRSTE UGOVORA ZA ISTRAŽIVANJE I EKSPLOATACIJU UGLJIKOVODIKA

U naftnoj industriji, općenito, postoje tri vrste ugovora za istraživanje i eksploataciju ugljikovodika. To su: koncesijski ugovori (engl. *tax & royalty agreements*), ugovori o podjeli proizvodnje (engl. *production sharing contracts*) i servisni ugovori (engl. *service contracts*), od kojih su servisni ugovori najrjeđa vrsta.

Ugovori se obično svrstavaju u dvije vrste fiskalnih režima u naftnoj industriji – koncesijski sustav (engl. *concession type*) i ugovorni sustavi (engl. *contractual systems*). U ugovorne sustave uvrštavaju se ugovori o podjeli proizvodnje i servisni ugovori (MKUIPU, 2015).

8.1. Koncesijski sustav (Concession system, Royalty Tax System, RT, T&R, Tax & Royalty Agreements)

Koncesijski sustav temelji se na plaćanju naknade (engl. *royalty*) te plaćanja poreza na dobit (engl. *tax*).

U koncesijskom sustavu, investitor postaje vlasnik svih proizvedenih ugljikovodika na ušću bušotine (engl. *wellhead*). Investitor plaća naknadu (engl. *royalty*) u određenom postotku vrijednosti proizvedene, ili prodane, količine ugljikovodika u određenom vremenskom periodu. Ako se naknada (engl. *royalty*) plaća u nafti, investitor preuzima nešto manju količinu ugljikovodika od sveukupne proizvedene količine (MKUIPU, 2015, str. 17.).

Zatim, investitor dobiva povrat određenih troškova, djelomično ili u cijelosti, a prihod koji ostane nakon oduzimanja naknade i povrata troškova je profit, to jest dobit, na koji investitor plaća porez na dobit.

Naknada i porez na dobit mogu biti određeni fiksno ili pomoću klizne skale (engl. *sliding scale*), obično u relativnom postotku u odnosu na dnevnu količinu proizvodnje, cijenu nafte, R-faktor, ili neki drugi kriterij.

Naknada iznosi najviše do 25% ukupnog prihoda. U slučaju iznimno velikih troškova, naknada može biti i 0%, ako bi polje za investitora bilo neprofitabilno u slučaju plaćanja naknade.

Troškovi za koje je odobren povrat obično su operativni troškovi, troškovi istraživanja, troškovi razrade, deprecijacija, amortizacija, nepredvidivi priznati troškovi bušenja, nevraćeni troškovi iz prijašnjih godina, kamate na kredite, itd.

Kod koncesijskih ugovora veoma rijetko postoji određena granica za povrat troškova (MKUIPU, 2015, str. 46.)

Porez na dobit za naftne kompanije može biti standardni korporativni porez na dobit u nekoj državi, ali, kao posebnost naftne industrije, može biti primijenjen i tzv. specijalni porez na naftu, uz uobičajeni porez na dobit (MKUIPU, 2015)

Porez na dobit može platiti i nacionalna naftna kompanija (engl. *National Oil Company* - NOC) u ime investitora, ako je država ušla u zajednički pothvat (engl. *joint venture*) sa investitorom.

Ukoliko postoji sudjelovanje nacionalne naftne kompanije u projektu, to jest tzv. joint venture s NOC-om, tada se nacionalnoj naftnoj kompaniji isplaćuje vladin dio, proporcionalno državnom učešću u projektu, nakon plaćanja poreza na dobit. Dakle, krajnji profit dijeli se svim investitorima po njihovom udjelu u zajedničkom pothvatu.

Obično se u postotcima ugrubo računa dio koji pripada državi (engl. *government take*) i dio koji pripada investitoru (engl. *contractor take*) radi prikazivanja općenitih uvjeta ugovora.

8.2. Ugovori o podjeli proizvodnje (Production Sharing Contracts/Agreements, PSC/PSA)

Ugovori o podjeli proizvodnje temelje se na podjeli proizvedene količine ugljikovodika između države i investitora.

Kod ugovora o podjeli proizvodnje, investitor postaje vlasnik nad proizvedenim ugljikovodicima tek na izvoznjoj točki. To je u suprotnosti s koncesijskim ugovorima, u kojima investitor postaje vlasnik ugljikovodika već na ušću bušotine.

Nakon što započne proizvodnja, investitor plaća naknadu (također engl. *royalty*) koja iznosi određeni postotak od ukupnog prihoda ili proizvodnje. U svjetskom prosjeku naknada iznosi 10% te je najčešće značajno manja nego u koncesijskim ugovorima (MKUIPU, 2015).

Naknada je ili fiksna ili, češće, promjenjiva prema kliznoj skali koja ovisi o raznim faktorima, npr. o količini dnevne proizvodnje, cijeni nafte, je li koncesija na kopnu ili moru, R-faktor, itd. Također, naknada nije obavezna u svim ugovorima o podjeli proizvodnje (MKUIPU, 2015).

Model proračuna tijeka novca u ugovorima o podjeli proizvodnje, iz publikacije „Međunarodne koncesije i ugovori u istraživanju i proizvodnji ugljikovodika“ (2015), pokazuje da je prihod države veći ukoliko se koristi klizna skala, tj. promjenjiva naknada. Štoviše, model je pokazao da se zajedničkim ulaganjem (engl. *joint venture*) postiže veći prihod za Vladu u oba slučaja, tj. i u slučaju fiksne i u slučaju promjenjive naknade.

U drugom koraku, investitor preuzima dio ukupne proizvodnje radi nadoknade svojih troškova u određenom obračunskom razdoblju (engl. *cost oil*).

Povrat troškova ograničen je (engl. *cost recovery limit*), najčešće iznosi 40-60% ukupnog iznosa proizvodnje, a ponekad može biti i neograničen. Ograničavanjem iznosa proizvodnje za povrat troškova, davatelj koncesije osigurava da uvijek dobije dio ukupne proizvodnje ili prihoda. Ako bi iznos povrata troškova bio neograničen, a troškovi viši od vrijednosti proizvedenih ugljikovodika, državi ne bi ostalo ništa. U slučaju da su troškovi veći od limita, razlika se može prenijeti u slijedeće obračunsko razdoblje.

Nakon povrata troškova, iznos koji ostane zove se profit u nafti (engl. *profit oil*) ili profit u plinu (engl. *profit gas*). Ta nafta ili plin dijele se između investitora i države prema omjeru predviđenom u ugovoru. Ovaj korak razlog je za ime „ugovor o podjeli proizvodnje“.

Kod podjele profita u nafti investitor najviše dobije do 40% količine ugljikovodika, a kod podjele profita u plinu najviše do 50%. U najviše slučajeva, profit u nafti ili plinu dijeli se prema kliznoj skali definiranoj u ugovoru.

Na dobiveni dio proizvodnje, odnosno dobit, investitor mora platiti porez (engl. *tax*), koji je najčešće između 30 i 35%. Taj porez obično se zaračunava prema progresivnoj poreznoj stopi, tj. pomoću klizne skale, koja se veže na npr. prosječnu dnevnu proizvodnju ili cijenu nafte, da bi u slučaju porasta profitabilnosti projekta država osigurala veći prihod. U slučaju zajedničkog ulaganja nacionalne naftne kompanije i investitora, pravilo je da taj porez plaća država u ime investitora. (MKUIPU, 2015, str. 56., str. 36.)

Osim navedenih naknada i poreza u koncesijskim ugovorima, i ugovorima o podjeli proizvodnje, u ugovorima postoje još brojne klauzule o dodatnim uvjetima i porezima, kao što su: bonusi, to jest naknade za potpisivanje ugovora (osim u ugovorima o podjeli proizvodnje), carine, vladina participacija, radni program, cijene, marketing, vezani plin, kompenzacije, arbitraže, porez na površinu zemlje (površinska renta), obveze prema lokalnoj zajednici, kontrola troškova, popust na iscrpljenost ležišta, popusti na kamate, prebijanje troškova između više blokova (engl. *ringfencing*), troškovi napuštanja bloka, itd., a svi oni imaju realan utjecaj na volju investitora za ulaganje u određenoj državi.

No, treba reći da danas u stvari nema oštre granice između modela, jer većina sustava su hibridi, odnosno postoji previše kliznih skala, PSC s naknadama, pa je malo čistih RT ili PSC sustava (MKUIPU, 2015).

8.3. Servisni ugovori (Service Agreements, ugovori o servisnim uslugama)

Servisni ugovori koriste se u najmanjem broju zemalja, a te zemlje su ujedno i izrazito bogate ugljikovodicima, kao što su Saudijska Arabija, Kuvajt i Iran (MKUIPU, 2015).

Općenito, u servisnom tipu ugovora svi proizvedeni ugljikovodici pripadaju vladi, a kontraktoru samo honorar za obavljene usluge (engl. *service fee*).

Servisni ugovori temelje se na pozivu investitora, od strane države, da obavi istraživanje i/ili eksploataciju ugljikovodika na teritoriju te države.

Vrste servisnih ugovora su: „pure service contract“ (čisti servis), „risk service contract“ (servis s rizikom) i „buy-back service contract“ (povratnoplativi ugovor, ugovor “kupovine unatrag“).

Klasični servisni ugovor (engl. *pure service agreement*) temelji se na obavljanju određenog posla za unaprijed utvrđen iznos. To mogu biti i poslovi istraživanja i razrade i eksploatacije (MKUIPU, 2015).

Servisni ugovor s rizikom (engl. *risk service agreement*) temelji se na izvršavanju istražne faze koja je u potpunosti rizik investitora (MKUIPU, 2015).

U slučaju komercijalnog otkrića, investitor ima pravo na naknadu (engl. *remuneration*) i tek pregovaračko pravo na izvršenje razradne i eksploatacijske faze. Vlasnik ugljikovodika uvijek

ostaje država, a investitor koji izvršava eksploatacijsku fazu dobiva naknadu iz prihoda od prodaje ugljikovodika.

Buy-back servisni ugovor je servisni ugovor koji se primjenjuje u Iranu.

U buy-back ugovoru, investitor snosi troškove istraživanja i razrade polja, a naknadu dobiva ako dođe do komercijalnog otkrića. Također, investitor samo ima pravo prvog pregovora za izvršenje razradne faze nakon istražne faze. Međutim, nakon početka proizvodnje cijelu aktivnost preuzima iranska nacionalna naftna kompanija (NIOC). Investitor dobiva nadoknadu troškova i dogovoreni profit od proizvodnje nakon prodaje proizvedenih ugljikovodika na tržištu.

Iranska vlada uvijek je vlasnik svih ugljikovodika, i operater proizvodnje, jer ustav Islamske Republike Iran ne dopušta stranim kompanijama da budu vlasnici imovinskih udjela u projektima eksploatacije ugljikovodika. Zato strane kompanije kroz buy-back ugovor mogu kupiti proizvedenu naftu, ili plin, od iranske vlade po određenim tržišnim uvjetima. (Ebrahimi, S. N., & Khouzani, A. S., 2003)

Treba napomenuti da je Iran 2016. godine uveo novu poboljšanu vrstu ugovora, tzv. Iran Petroleum Contract (IPC), da bi privukao investitore i povećao proizvodnju uslijed međunarodnih sankcija (Parshall, J., 2016; EY Global Oil and Tax Guide, 2019).

8.4. Ugovori u Republici Hrvatskoj

U Republici Hrvatskoj koristi se Ugovor o podjeli proizvodnje (PSC). No, tehnički se koriste dvije vrste ugovora, to jest koriste se i koncesijski ugovori (T&R).

Ugovori o podjeli proizvodnje jedini su koje se može potpisati za novu koncesiju, to jest novo pravo na istraživanje i eksploataciju ugljikovodika. Koncesijski ugovor može se potpisati jedino u slučaju obnavljanja postojeće koncesije, dane prema Zakonu o istraživanju i eksploataciji ugljikovodika iz 2013. godine (NN 94/13) .

Kod ugovora o podjeli proizvodnje, u Republici Hrvatskoj prvo se plaća naknada (za pridobivene količine ugljikovodika) (engl. *royalty*) u iznosu od 10% od tržišne vrijednosti pridobivenih ugljikovodika.

Zatim, investitor ima pravo na povrat troškova u iznosu 100% odobrenih troškova za povrat troškova, no godišnje ograničenje, izraženo u postotku vrijednosti pridobivenih ugljikovodika umanjenih za naknadu za pridobivene količine ugljikovodika, je podložno pregovorima prije sklapanja ugovora.

Nakon povrata troškova, pridobivene količine dijele se između investitora i države u omjeru određenom prema kliznoj skali, u ovom slučaju temeljenoj na R-faktoru.

Na kraju, investitor plaća porez na dobit kao i druge kompanije u Republici Hrvatskoj (EY Global Oil and Tax Guide, 2019).

Troškovi podložni povratu troškova propisani su u Prilogu II. Zakona o istraživanju i eksploataciji ugljikovodika (NN 52/18).

Osim tih naknada, plaćaju se još razni bonusi i rente, kako je opisano u poglavlju o Uredbi o naknadi za istraživanje i eksploataciju ugljikovodika.

Naknada (engl. *royalty*) i drugi porezi ulaze u poreznu olakšicu za plaćanje poreza na dobit.

Tablica 8-1. Fiskalni uvjeti istraživanja i proizvodnje ugljikovodika u Republici Hrvatskoj

Naknada (engl. <i>Royalty</i>)	10% vrijednosti proizvodnje
Povrat troškova	100% odobrenih podložnih troškova; maksimalni godišnji iznos predmet pregovora
Podjela proizvodnje	R-faktor (klizna skala)
Porez na dobit	12% za kompanije s prihodom ispod 3 milijuna HRK; 18% za kompanije s prihodom jednakom ili iznad 3 milijuna HRK
Drugi porezi/naknade	Bonus (naknada) za sklapanje ugovora, površinska renta za istraživanje, površinska renta za eksploataciju, naknada za ostvarenu određenu razinu proizvodnje, naknada za administrativne troškove

9. ZAKONODAVSTVO U DRUGIM DRŽAVAMA EUROPE

9.1. Ruska Federacija

Ruska Federacija je jedan od najvećih svjetskih i europskih proizvođača ugljikovodika. Na tržištu Ruske Federacije postoji visoka potražnja za energijom, ali u Rusiji se proizvodi puno više nafte i plina nego što su potrebe njenog tržišta. Stoga, Ruska Federacija ima velike količine nafte i plina čak i za izvoz. U Rusiji se ugljikovodici zakonski smatraju podskupom minerala.

9.1.1. Regulatori

Davanje prava na istraživanje i eksploataciju ugljikovodika u Ruskoj Federaciji pod nadležnosti je Ministarstva prirodnih sirovina i okoliša (rus. *Министерство природных ресурсов и экологии Российской Федерации*; engl. *Ministry of Natural Resources and Environment*).

Pod tim ministarstvom djeluje Federalna agencija za korištenje podzemlja (rus. *Федеральное агентство по недропользованию*, skrać. *Роснедра* ili *Rosnedra*; engl. *Federal Subsoil Resources Management Agency*), administrativna agencija čija je glavna zadaća regulacija korištenja podzemlja, što uključuje istraživanje i eksploataciju nafte i plina. Agencija ima nadležnost izdavati dozvole za korištenje podzemlja, pratiti poštivanje uvjeta te suspendirati i oduzimati dozvole (Thomson Reuters Westlaw, 2019).

9.1.2. Zakoni i vrste ugovora

U Ruskoj Federaciji postoje dvije vrste ugovora o istraživanju i eksploataciji ugljikovodika: koncesijski ugovor (T&R) i ugovor o podjeli proizvodnje (PSC; PSA). Međutim, koncesijski režim je daleko najviše zastupljen pri istraživanju i eksploataciji ugljikovodika u Ruskoj Federaciji (Thomson Reuters Westlaw, 2019).

Glavni zakon kojim se uređuje istraživanje i eksploatacija ugljikovodika je Federalni zakon o podzemlju (rus. *Закон Российской Федерации «О недрах»*; engl. *Law of the Russian Federation on Subsoil*, skrać. *Federal Law on Subsoil*), donesen 21. veljače 1992. godine.

Režim podjele proizvodnje reguliran je Federalnim zakonom o ugovorima o podjeli proizvodnje (rus. *Федеральный закон Российской Федерации «О соглашениях о разделе продукции»*; engl. *Law of the Russian Federation on Production Sharing Agreements*, skrać. *(Federal) Law on Production Sharing Agreements*), donesenim 30. prosinca 1995. godine s brojnim

amandmanima u narednim godinama. Međutim, svi postojeći ugovori o podjeli proizvodnje u Ruskoj Federaciji sklopljeni su prije stupanja tog zakona na snagu. Razlog tome su loši investicijski uvjeti propisani ovim zakonom, tako da u praksi nijedan investitor dosada nije htio sklopiti ugovor o podjeli proizvodnje (Skelton Jr, 2008).

Vlasništvo nad podzemnim mineralima, prema Ustavu Ruske Federacije, pripada državi. Stoga, nadležnost nad mineralima imaju federalna vlada i regionalna vlada prema lokaciji polja minerala. Vlasnici zemljišta nemaju pravo na vlasništvo minerala u podzemlju svojega zemljišta.

U Rusiji postoje tri vrste koncesije: istraživačka koncesija, proizvodna koncesija i kombinirana koncesija (Thomson Reuters Westlaw, 2019).

U istraživačkoj koncesiji, investitor može samo istraživati podzemlje, ali ne može proizvoditi ugljikovodike. Ukoliko dođe do komercijalnog otkrića, proizvodna koncesija može se izdati bez nadmetanja direktno investitoru. Istraživačka koncesija izdaje se bez provođenja postupka nadmetanja.

Proizvodne koncesije izdaju se direktno investitoru, putem aukcija ili tendera, za već istražena ležišta sa dokazanim rezervama.

Kombinirana koncesija izdaje se za područja koja imaju već dokazane rezerve, ali su potrebne dodatne istražne radnje. Dodjeljuju se putem tendera ili aukcija.

Koncesije se, općenito, dodjeljuju nadmetanjem, tj. tenderima, ili aukcijama. Investitor koji da najbolju ponudu na nadmetanju dobiva koncesiju. Na aukcijama, investitor koji da najveću novčanu ponudu za bonus za sklapanje ugovora dobiva koncesiju.

Ruski zakon određuje slučajeve u kojima se koncesija dodjeljuje bez natjecanja:

- Istražne koncesije dodjeljuju se bez nadmetanja, ili aukcije, odlukom komisije u sklopu Federalne Agencije za upotrebu podzemlja (rus. *Rosnedra*);
- Koncesija za proizvodnju može biti dodijeljena vlasniku koncesije za istraživanje ako dođe do komercijalnog otkrića.

Međutim, ako je ležište klasificirano kao ležište od federalne važnosti, a postotak udjela nekog stranog subjekta u vlasničkoj strukturi koncesionara premašuje granicu propisanu

Zakonom o strateškim ulaganjima, koncesionaru može biti zabranjeno dobiti proizvodnu koncesiju;

- Koncesije za istraživanje i eksploataciju ležišta na, ili koja se šire na, kontinentskom šelfu izdaju se subjektima, koji zadovoljavaju posebne kriterije za dodjeljivanje odobalnih koncesija za korištenje podzemlja, bez tendera ili aukcije, prema odluci Vlade;
- Koncesije za istraživanje i eksploataciju ugljikovodika na temelju ugovora o podjeli proizvodnje (PSC) izdaju se bez nadmetanja ili aukcije.

9.1.3. Naknade i porezi

Porezno opterećenje u Rusiji uključuje naknadu za sudjelovanje u nadmetanju ili aukcijama, jednokratni bonus za sklapanje ugovora, rente za geološke studije, istraživanje i gradnju podzemnih objekata, porez na eksploataciju mineralnih sirovina (rus. *Налог на добычу полезных ископаемых*, skrać. *НДПИ*; engl. *Mineral extraction tax*, skrać. *MET*), korporativni porez na dobit (20%), porez na izvoz nafte i plina, PDV i druge manje poreze (Thomson Reuters Westlaw, 2019).

Porez na eksploataciju mineralnih sirovina (MET) plaća se po proizvedenom volumenu nafte i plina, dakle prije nego što je on nužno prodan. 2018. godine, porez je iznosio 919 RUB po toni nafte, 35 RUB po 1000m³ zemnog plina i 42 RUB po toni plinskog kondenzata (Thomson Reuters Westlaw, 2019). Porez na eksploataciju mineralnih sirovina je porezna olakšica za porez na dobit (EY Global Oil and Tax Guide, 2019).

U Ruskoj Federaciji postoji i porez (carina) na izvoz ugljikovodika. Iznos carine računa se na mjesečnoj bazi za naftu, naftne derivate i UNP (ukapljeni naftni plin; engl. *liquefied petroleum gas*, skrać. *LPG*) na temelju zakonom propisanih formula. Formule su različite ovisno o prosječnoj cijeni nafte u određenom razdoblju. Ukoliko cijena nafte padne ispod 109.50 USD po toni, nema izvozne carine (Thomson Reuters Westlaw, 2019).

Izvoz dizelskih goriva carini se po stopi od 30% iznosa carine za naftu, a izvoz benzina također po stopi od 30% iznosa carine za naftu.

Iznos carine za izvoz prirodnog plina je 30% njegove vrijednosti. Ruska Federacija je 2013. godine uvela stopu carine od 0% za izvoz UPP-a (ukapljenog prirodnog plina, engl. *liquefied natural gas*, LNG).

Navedeni iznosi carine odnose se samo na izvoz van granica Euroazijskog gospodarskog saveza, koji se proteže na teritoriju Ruske Federacije, Bjelorusije, Kazahstana, Armenije i Kirgistana (Thomson Reuters Westlaw, 2019).

Postoje planovi za izmjenu opisanog zakonodavnog okvira. Ruska Vlada planira postupno ukinuti porez na izvoz ugljikovodika do 2024. godine, a nadoknaditi taj prihod dizanjem drugih poreza, npr. poreza na eksploataciju mineralnih sirovina (MET).

Također, planira se i ukidanje poreza na eksploataciju mineralnih sirovina (MET) i uvođenje tzv. poreza na proizvodnju ugljikovodika, čime bi se proizvodnja ugljikovodika oporezivala nakon prodaje, umjesto nakon proizvodnje. Takav režim eksperimentalno se provodi na nekoliko naftnih polja (Thomson Reuters Westlaw, 2019; EY Global Oil and Tax Guide, 2019).

Tablica 9-1. Prikaz općenitih fiskalnih uvjeta za eksploataciju ugljikovodika u Ruskoj Federaciji

Naknada (engl. <i>Royalty</i>) – Porez na eksploataciju mineralnih sirovina (MET)	919 RUB po toni nafte 35 RUB po 1000m ³ prirodnog plina 42 RUB po toni plinskog kondenzata
Korporativni porez na dobit	20%
Carina za izvoz	Ovisno o proizvodu
Ostali porezi	Bonus za potpisivanje ugovora, naknada za sudjelovanje na nadmetanju ili aukciji, PDV itd.

9.2. Kraljevina Norveška

Norveška je također jedan od najvećih proizvođača ugljikovodika u Europi. Sva proizvodnja nafte i plina u Norveškoj odvija se na norveškom kontinentalnom šelfu, tj. na moru.

9.2.1. Vrste ugovora, naknade i porezi

Kraljevina Norveška koristi samo koncesijske ugovore za istraživanje i eksploataciju ugljikovodika, zvane Dozvola za proizvodnju (nor. *Utvinningstillatelse*; engl. *Production licence*). Ugovori se sklapaju na temelju javnog nadmetanja. Međutim, u njihovim ugovorima ne plaća se naknada (engl. *royalty*) (Norskipetroleum.no, 2019).

Nakon povrata troškova, investitor plaća regularni porez na dobit za kompanije i poseban porez za naftne kompanije (nor. *særskatt*; engl. *special tax*, zvan i resource rent tax). Ipak, porezno opterećenje nominalno iznosi 78% neto prihoda (EY Global Oil and Tax Guide, 2019).

Porez na dobit u Norveškoj iznosi 22%, a poseban porez iznosi 56%. Prvo se primjenjuje porez na dobit, a nakon njega poseban porez. Razni troškovi podložni su poreznim olakšicama za zaračunavanje poreza na dobit i posebnog poreza.

Izračun poreza temelji se na tzv. normiranoj cijeni (nor. *normpris*; engl. *norm price*). Računa se da je investitor prodao određenu količinu nafte po normiranoj cijeni, a ne po pravoj cijeni po kojoj ju je prodao (Norskipetroleum.no, 2019).

Normiranu cijenu određuje Vijeće za cijenu nafte (nor. *Petroleumsprisrådet*; engl. *Petroleum Price Council* ili *Petroleum Price Board*) na kvartalnim sastancima temeljem Pravila za određivanje normirane cijene (nor. *Forskrift om fastsetting av normpriser*; engl. *Regulations for determining the norm price*) i objavljuje je za prošli kvartal (Olje- og energidepartementet, 2019).

Ukoliko investitor postigne manju cijenu od normirane cijene za svoje ugljikovodike, oporezuje se u iznosu kao da je prodao po normiranoj cijeni. Ukoliko investitor postigne veću cijenu od normirane cijene za svoje ugljikovodike, na višak novaca se ne plaća porez. Normirana cijena ne primjenjuje se za eksploataciju zemnog plina, već se koristi stvarna postignuta cijena (Norskipetroleum.no, 2019).

Generalno, investitor mora platiti i rentu na površinu proizvodnog prostora. Renta se plaća godišnje. Početni iznos rente raste do maksimalnog iznosa nakon 3. godine proizvodnje (npr. sa 34 000 NOK/km², za prvu godinu, na 137 000 NOK/km² u trećoj godini i svim slijedećim godinama) (Norskpetroleum.no, 2019).

Sustav oporezivanja proizvodnje nafte temelji se na odredbama Zakona o oporezivanju nafte (nor. *Lov om skattlegging av undersjøiske petroleumforekomster mv.*, skrać. *petroleumsskatteloven*; engl. *Petroleum Taxation Act*), donesenog 13. lipnja 1975. godine.

9.2.2. Regulatori

Tijelo Vlade koje je zaduženo za ugljikovodike je Ministarstvo nafte i energije (nor. *Olje- og energidepartementet*; engl. *Ministry of Petroleum and Energy*).

Norveški naftni direktorat (nor. *Oljedirektoratet*; engl. *Norwegian Petroleum Directorate*) je agencija norveške vlade koja provodi nadmetanja za istraživanje i eksploataciju ugljikovodika, prati izvođenje koncesijskih radova, čuva geološke podatke o norveškom kontinentskom šelfu, itd.

Glavni zakon prema kojem se regulira istraživanje i eksploatacija nafte i plina je Zakon o naftnim djelatnostima, skrać. Zakon o nafti (nor. *Lov om petroleumsvirksomhet*, skrać. *petroleumsloven*; engl. *Act relating to petroleum activities*, skrać. *Petroleum act*), donesen 29. studenog 1996. godine.

Također, bitna je i Uredba o Zakonu o naftnim djelatnostima (nor. *Forskrift til lov om petroleumsvirksomhet*; engl. *Regulations to Act relating to petroleum activities*) jer se njome pobliže opisuju pravila za nadmetanja i izdavanje koncesija, za proizvodnju, za skladištenje CO₂, za površinske rente, itd.

9.2.3. Postupak za dobivanje koncesije

Vlasnik svih ugljikovodika u podzemlju je Kraljevina Norveška.

Investitori dobivaju pravo na istraživanje i eksploataciju ugljikovodika kroz postupak javnog nadmetanja (Norskpetroleum.no, 2019).

Isključivo pravo na istraživanje, istražno bušenje i proizvodnju ugljikovodika na određenom području daje tzv. dozvola za proizvodnju.

Odluku o otvaranju novih područja za nadmetanje za istraživanje i eksploataciju ugljikovodika donosi norveški parlament (Storting). Prije tog čina, Ministarstvo nafte i energije mora provesti nekoliko studija o utjecaju te se prijedlog također šalje na javnu raspravu.

Postoje dvije vrste nadmetanja, ovisno o iskorištenosti i istraženosti ležišta.

Jedna vrsta nadmetanja je brojčano nadmetanje (nor. *nummererte konsesjonsrunder*; engl. *numbered licencing rounds*), a druga vrsta je dodjela u prethodno određenim područjima (nor. *tildeling i forhåndsdefinerte områder* (TFO); engl. *awards in predefined areas*, APA).

Glavna razlika u postupku provedbe dviju vrsti nadmetanja je u fazama prije objave nadmetanja. Nakon objave nadmetanja, procedure su vrlo slične.

Brojčana nadmetanja koriste se za nedovoljno istražena područja koja predstavljaju veći tehnički izazov.

Prije objave brojčanog nadmetanja, provodi se nominacijski proces. Kompanije koje već imaju dozvole za eksploataciju u Norveškoj, i druge kvalificirane kompanije, daju svoje nominacije za uključenje određenih područja u nadmetanje. Norveški naftni direktorat evaluira sve nominacije i donosi svoju geološku procjenu. Zatim, Direktorat šalje svoje preporuke Ministarstvu nafte i energije. Preporuke se također šalju na javnu raspravu. U konačnici, Vlada odlučuje koji blokovi će biti ponuđeni na nadmetanju.

Prijave na nadmetanje evaluiraju se i održavaju se pregovori s investitorima. Na kraju, Vlada odlučuje koje kompanije će dobiti dozvole za proizvodnju i konačno dodjeljivanje obavlja tzv. Kraljevsko vijeće (nor. *Kongen i statsråd*; engl. *King in Council*).

Dodjela u prethodno određenim područjima (APA) je postupak nadmetanja koji se koristi za zrele ležišta ugljikovodika, gdje se proizvodnja odvija već dugi niz godina.

Nadmetanje za dodjelu u prethodno određenim područjima (APA) objavljuje se na godišnjoj bazi.

Nema nominacijskog koraka u APA nadmetanjima. Prije objave nadmetanja, Naftni direktorat šalje svoje prijedloge za uključivanje nekih novih blokova u nadmetanje, temeljem stručnog mišljenja, Ministarstvu nafte i energije. Konačni prijedlog za blokove koji će biti ponuđeni na nadmetanju šalje se na javnu raspravu. Kao i u brojčanom nadmetanju, Vlada donosi konačnu odluku o blokovima koji će biti uključeni u nadmetanje.

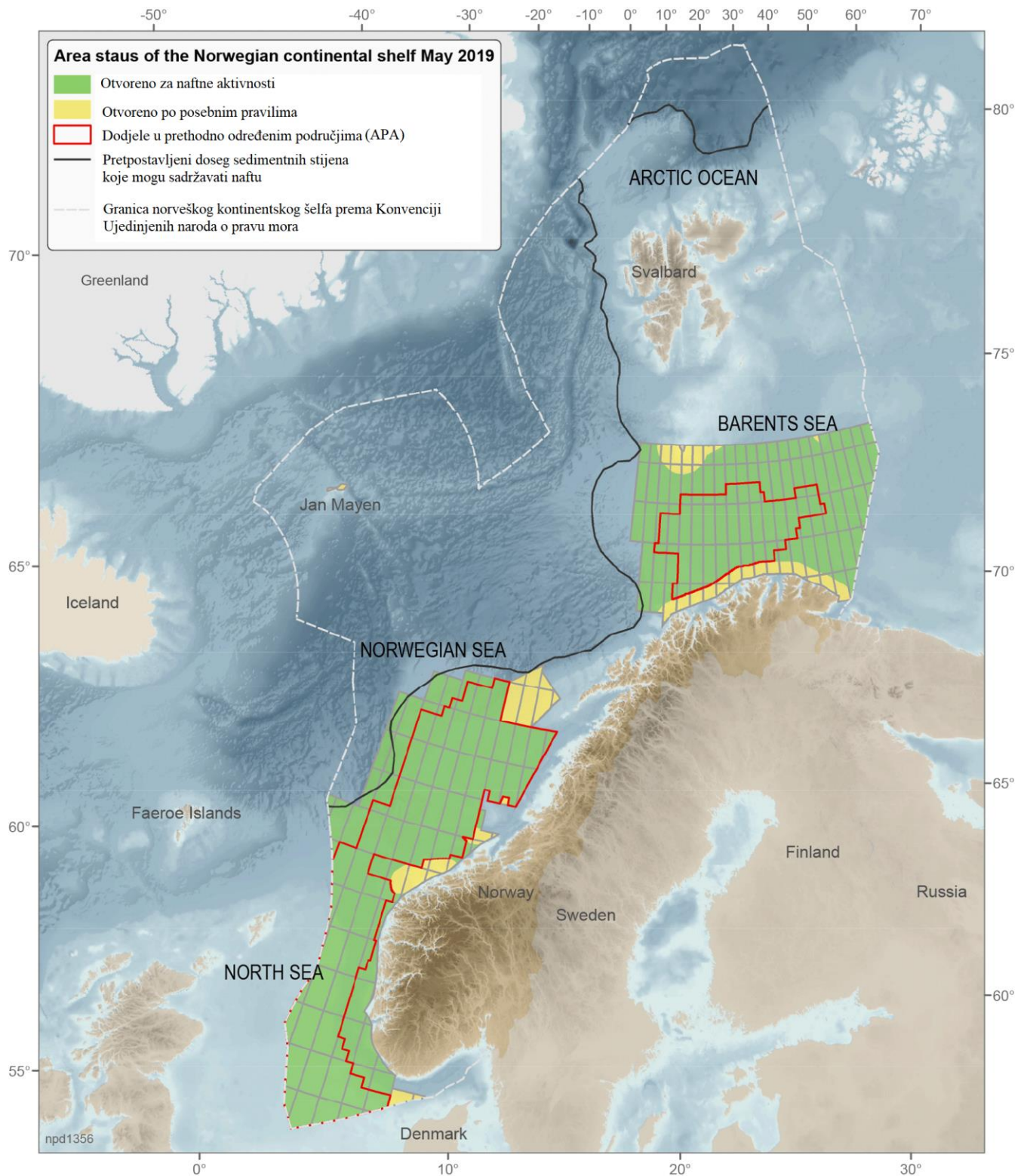
Nakon zaprimanja prijava investitora, prijave se evaluiraju u odnosu na unaprijed objavljene kriterije i održavaju se pregovori s kompanijama.

Odluku o ponudi dozvola investitorima donosi Vlada i konačno dodjeljivanje obavlja Kraljevsko vijeće (nor. *Kongen i statsråd*; engl. *King in Council*).

Kada je dodijeljena, dozvola za proizvodnju prvotno traje 10 godina, što se odnosi na istražno razdoblje. Ukoliko koncesionar dođe do otkrića i želi nastaviti rad, investitor ima pravo na produljenje dozvole. Odluku o trajanju perioda produljenja dozvole donosi Ministarstvo nafte i energije pri izdavanju dozvole, a najčešće iznosi 30 godina.

Tablica 9-2. Izračun porezne baze za proizvodnju ugljikovodika u Kraljevini Norveškoj (Ministarstvo nafte i energije; Norveški naftni direktorat; www.norskpetroleum.no, 2019)

Prihod (normirane cijene)
-Operativni troškovi
-Linearna deprecijacija za ulaganja (6 godina)
-Troškovi istraživanja, istraživanja i razvoja (R&D) i napuštanja polja
-Okolišni porezi i površinske rente
-Netto financijski troškovi
=Porezna baza za porez na dobit za korporacije (22%)
-Podignuće (engl. <i>Uplift</i>) (5,2% ulaganja tijekom 4 godine)
=Porezna baza za posebni porez (56%)

Slika 9-1. Karta istražnih i proizvodnih prostora u Kraljevini Norveškoj, svibanj 2019. god. Sjeverno more, Norveško more i Barentsovo more.

(Norveški naftni direktorat, www.norskpetroleum.no, 2019)

9.3. Republika Austrija

Austrija je srednjoeuropska država koja je također zemlja članica Europske unije i ima približno istu količinu dnevne proizvodnje nafte kao i Republika Hrvatska. Njena proizvodnja također uglavnom dolazi iz područja Panonskog bazena.

9.3.1. Vrste ugovora i porezi

U Republici Austriji koristi se koncesijski tip ugovora (T&R, engl. *Taxes & Royalties*) za istraživanje i eksploataciju ugljikovodika (Gäbler, 2018)

Investitor mora plaćati naknadu (engl. *royalty*; njem. *Förderzins*) prema kliznoj skali i porez na dobit nakon povratka troškova. Osim toga, investitor plaća i površinsku rentu za istraživanje (njem. *Flächenzins*; engl. *area fee*) i rentu za polje tijekom eksploatacije (njem. *Feldzins*; engl. *field fee*) (Thomson Reuters Practical Law, 2017).

Naknada (njem. *Förderzins*) se zaračunava na temelju klizne skale, različito za naftu i plin.

Naknada za naftu iznosi:

15% za postignutu cijenu do 460 eura po toni nafte;

15% do 20% za postignutu cijenu od 460 do 670 eura po toni nafte;

20% za postignutu cijenu od preko 670 eura po toni nafte.

Naknada za plin iznosi:

19% za postignutu cijenu do 5 100 eura po količini ekvivalentnoj proizvodnji energije od 1 teradžula (TJ);

19% do 22% za postignutu cijenu od 5 100 do 8 200 eura po količini ekvivalentnoj proizvodnji energije od 1 teradžula (TJ);

22% za postignutu cijenu veću od 8 200 eura po količini ekvivalentnoj proizvodnji energije od 1 teradžula (TJ).

Porez na dobit obračunava se u istom iznosu kao i za sve druge kompanije u Republici Austriji. Porez na dobit u Austriji iznosi 25% (TheLawReviews.co.uk, 2018).

9.3.2. Regulatori

Nadležno tijelo za praćenje i regulaciju istraživanja i eksploatacije ugljikovodika u Republici Austriji trenutno je Federalno ministarstvo za održivost i turizam (njem. *Bundesministerium für Nachhaltigkeit und Tourismus*; engl. *Federal Ministry for Sustainability and Tourism*) (TheLawReviews.co.uk, 2018).

Ne postoji zasebna agencija pod ministarstvom koja obavlja poslove vezane uz regulaciju istraživanja i eksploatacije ugljikovodika, već taj posao obavlja Glavna uprava za energiju i minerale unutar nadležnog ministarstva (njem. *Sektion VI - Energie und Bergbau*; engl. *Directorate-General VI – Energy and Mining*).

Glavni zakon prema kojem se regulira istraživanje i eksploatacija ugljikovodika je Zakon o mineralnim sirovinama (njem. *Bundesgesetz über mineralische Rohstoffe*, skrać. *Mineralrohstoffgesetz*, skrać. *MinroG*; engl. *Mineral Raw Materials Act*, također *Mineral Resources Act*) (Thomson Reuters Practical Law, 2017; TheLawReviews.co.uk, 2018).

9.3.3. Postupak za dobivanje koncesije

Federalna vlada posjeduje sve mineralne resurse na teritoriju Republike Austrije, uključujući naftu i plin. Jedino država ima zakonsko pravo istraživati i proizvoditi ugljikovodike.

Vlada može to pravo prenijeti osobama, ili trgovačkim društvima, koja zadovoljavaju određene tehničke i financijske kriterije za dogovorenu kompenzaciju. Prijenos prava čini se potpisivanjem građanskopravnog ugovora. Prenesena prava odnose se na točno definirano područje u definiranom vremenskom razdoblju (Thomson Reuters Practical Law, 2017).

Investitor mora ishoditi sve potrebne dozvole, i odobrenja, od nadležnih tijela da bi obavljao radove nakon potpisivanja ugovora, npr. mora podnijeti radni program nadležnom ministarstvu na odobrenje.

Dakle, u Republici Austriji ne postoji postupak nadmetanja za koncesijske blokove, već se investitori pojedinačno javljaju Vladi da bi ušli u pregovore o sklapanju ugovora. S obzirom na to da ugovori nisu javno dostupni, ne može se komentirati ništa osim zakonskih regulativa (TheLawReviews.co.uk, 2018).

Podaci o izdanim koncesijama i poljima ugljikovodika dostupni su na BergIS geoportalu, a geološki podaci i podaci o mineralnim resursima, uključujući ugljikovodike, na Interactive Raw Material Information System platformi (IRIS Online).

U Austriji trenutno ugljikovodike proizvode dva trgovačka društva, OMV i Rohöl-Aufsuchungs AG (RAG), tj. novoosnovani RAG Exploration & Production GmbH (TheLawReviews.co.uk, 2018).

10. ZAKLJUČAK

Republika Hrvatska ima relativno dobro uređen sustav za istraživanje i eksploataciju ugljikovodika. Zakonodavstvo je konvencionalno i u skladu sa europskim i svjetskim trendovima: država je vlasnik ugljikovodika, koristi se jedna od dvije glavne vrste ugovora u svijetu (ugovor o podjeli proizvodnje), koncesije se izdaju na temelju javnog nadmetanja, postoji ministarstvo nadležno za istraživanje i eksploataciju ugljikovodika, postoji specijalizirana državna agencija koja provodi nadmetanja, pruža podršku investitorima, prati izvršavanje obveza iz koncesije i vodi sobu s geološkim podacima (engl. *data room*), naknade su jasno uređene podzakonskim propisom, itd.

Investitori su otprilike prosječno opterećeni naknadama za istraživanje i eksploataciju ugljikovodika u usporedbi s drugim zemljama svijeta (MKUIPU, 2015). Treba napomenuti da su visoke naknade uobičajene jedino u državama s vrlo velikom proizvodnjom ugljikovodika. Investitorima se u takvim državama isplati poslovati bez obzira na poreze jer su količine proizvedenih ugljikovodika iznimno velike.

Stoga, Republika Hrvatska je svakako zauzela načelno dobro stajalište u sklopu fiskalnog i zakonodavnog režima za naftnu industriju da bi privukla investitore, s obzirom na količinu vlastitih rezervi i razinu proizvodnje.

Puno je postignuto u modernizaciji i povećavanju učinkovitosti propisa vezanih uz istraživanje i eksploataciju ugljikovodika u Republici Hrvatskoj od 1991. godine do danas. Nekada nije ni postojao Zakon o istraživanju i eksploataciji ugljikovodika, već su se istraživanje i eksploatacija ugljikovodika uređivali Zakonom o koncesijama i Zakonom o rudarstvu. Čak je i prvi Zakon o istraživanju i eksploataciji ugljikovodika (NN 94/13) imao samo djelomičnu nadležnost u uređivanju istraživanja i eksploatacije ugljikovodika. Također, nije postojala niti uredba kojom su se isključivo uređivale naknade za istraživanje i eksploataciju ugljikovodika. To se konačno postiglo donošenjem Uredbe o istraživanju i eksploataciji ugljikovodika 2014. godine.

Republika Hrvatska danas napokon ima jedan „glavni“ zakon kojim se uređuje istraživanje i eksploatacija ugljikovodika, po uzoru na moderne europske države.

Ipak, uvijek ima prostora za poboljšanje, a pogotovo ga mora biti kada već dugi niz godina nema opsežnih istražnih radnji i postoji nedostatak novih otkrića, a prisutan je i kontinuirani pad domaće proizvodnje plina te značajan pad domaćih rezervi ugljikovodika.

Kao nedostatak, ističe se korištenje isključivo fiksne novčane naknade za pridobivene količine ugljikovodika (engl. *royalty*) umjesto korištenje klizne skale prema određenom indikatoru, kao npr. cijeni nafte, razini dnevne proizvodnje, R-faktoru, itd., radi stimulacije naftne aktivnosti u državi i, posljedično, povećanja poreznog dohotka države i osobnog dohotka građana. Treba napomenuti da se klizna skala (R-faktor) barem koristi pri podjeli proizvedenih ugljikovodika između investitora i države.

Problematično je što još uvijek nije donesena nova Uredba o naknadi za istraživanje i eksploataciju ugljikovodika, u vrijeme pisanja ovoga rada, iako je njeno donošenje predviđeno u roku od šest mjeseci od stupanja Zakona o istraživanju i eksploataciji ugljikovodika (NN 52/18) na snagu.

Loše je i što je investitor, bez obzira na sektor, još uvijek opterećen visokim doprinosima na plaće, visokim PDV-om, i to što rješavanje možebitnih sudskih sporova još uvijek nije dovoljno učinkovito.

U usporedbi s Republikom Hrvatskom, Kraljevina Norveška ima puno razrađeniji sustav istraživanja i eksploatacije ugljikovodika.

Informacije o istraživanju i eksploataciji ugljikovodika u Norveškoj sveobuhvatne su i vrlo ažurne te su objavljene i na norveškom i na engleskom jeziku. To uključuje pregled zakonodavstva te informacije o investitorima, izdanim koncesijama, proizvodnji, svakom istražnom i proizvodnom prostoru, itd.

Norveška javnost uključena je u proces objave nadmetanja i odluke o ponudi određenih blokova kroz javne rasprave. Također, u Norveškoj postoje dvije vrste nadmetanja za istraživanje i eksploataciju ugljikovodika.

Kraljevina Norveška koristi koncesijski ugovor, ali nema naknadu za pridobivene količine ugljikovodika (engl. *royalty*). Ipak, prikuplja dovoljno poreznih sredstava kroz porez na dobit i poseban porez na naftu. Porezna baza formira se na temelju tzv. normirane cijene, umjesto postignute tržišne cijene.

Proizvodnja se u Norveškoj odvija jedino iz podmorja, u vrlo teškim uvjetima, tako da je Norveška uvijek prednjačila u razvoju tehnologije za odobalnu eksploataciju ugljikovodika.

To su uglavnom razlike između sustava Republike Hrvatske i Kraljevine Norveške. Međutim, bitno je primijetiti da su prisutni isti osnovni koncepti, poput postojanja nadležnog ministarstva, agencije, „glavnog“ zakona, „glavne“ uredbe, nadmetanja, ugovora i naknada, itd., iako je njihova provedba sasvim drukčija.

Ruska Federacija ima izrazito kompliciraniji sustav koncesija i naknada za istraživanje i eksploataciju ugljikovodika od Republike Hrvatske.

Situacija je izrazito komplicirana i raznovrsna u vidu različitih zakonskih uvjeta i posebnih poreznih olakšica za istraživanje i eksploataciju u različitim dijelovima Ruske Federacije.

U Rusiji se koriste dvije vrste ugovora, tri vrste koncesija i dvije vrste nadmetanja. Također, postoji puno različitih vrsta ležišta, što vodi do raznih zakonskih iznimaka i poreznih olakšica, a primjenjuje se i porez na izvoz ugljikovodika. Stoga, u Rusiji se radi na nužnom pojednostavljenju i poboljšanju zakonodavstva i fiskalnog režima za istraživanje i eksploataciju ugljikovodika, s ciljem povećanja proizvodnje i privlačenja investitora.

Međutim, zbog iznimnog bogatstva resursima, sve to ne sprječava Rusiju da već bude jedan od najvećih svjetskih proizvođača ugljikovodika. Republika Hrvatska, s druge strane, može privući investitore jedino poboljšavanjem zakonodavstva i uvjeta ulaganja, s obzirom na to da Hrvatska nema ni približno puno resursa koliko i Ruska Federacija.

Zanimljivo je da Republika Austrija, iako također srednjoeuropska zemlja, zemlja članica Europske unije i zemlja sa sličnom količinom proizvodnje ugljikovodika kao Republika Hrvatska, nema javnih natječaja za koncesije, kao niti specijaliziranu agenciju za istraživanje i eksploataciju ugljikovodika.

U Austriji se zainteresirana stranka javlja Vladi radi pregovora o potpisivanju ugovora o istraživanju i eksploataciji ugljikovodika, umjesto provođenja javnog nadmetanja.

Umjesto specijalizirane agencije, za regulaciju poslova istraživanja i eksploatacije ugljikovodika zadužen je odjel unutar nadležnog ministarstva, kao što je bilo u Hrvatskoj prije 2014. godine.

Podaci o procedurama i zakonodavstvu nisu dostupni na mrežnim stranicama nadležnih tijela na engleskom jeziku, za razliku od Norveške i Hrvatske.

Međutim, Austrija još uvijek ima svoju nacionalnu naftnu kompaniju, OMV, koja proizvodi ugljikovodike u Austriji uz RAG, ali ima i respektabilan portfelj u svijetu.

Austrija dobrim sustavom stipendiranja, i obrazovanja, zadržava visoko obrazovani domaći radni kadar, što ih, uz razvijeno tržište i industriju te dobar menadžment kompanija, stavlja u prednost pred Republikom Hrvatskom za iskorištavanje resursa, bez obzira na spomenute razlike u procedurama. Treba napomenuti i da je trenutni jednostavan zakonodavni sustav u Austriji na snazi već dvadeset godina, za razliku od Hrvatske, gdje je praktički tek donesen.

Ipak, nakon svega navedenog, poboljšanje zakonodavstva, porezne reforme, novi sustav nadmetanja, nove koncesije izdane na temelju provedenih nadmetanja i interes investitora za trenutno otvorena nadmetanja daju nadu u otkrivanje novih ležišta i revitalizaciju naftne i plinske industrije u Republici Hrvatskoj.

POPIS LITERATURE

1. Barbir, G.: Vrste fiskalnih režima u naftnom i plinskom poslovanju; Diplomski rad, RGN fakultet; 2016.
2. Ebrahimi, S. N., & Khouzani, A. S. (2003, January 1). The Contractual Form of Iran's Buy-back Contracts in Comparison with Production Sharing and Service Contract; Society of Petroleum Engineers; doi:10.2118/81547-MS (pristupljeno na: <https://www.onepetro.org/conference-paper/SPE-81547-MS>)
3. Ernst & Young, EY Global oil and gas tax guide, 2018 (pristupljeno na [https://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/ey-global-oil-and-gas-tax-guide/\\$FILE/ey-global-oil-and-gas-tax-guide.pdf](https://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/ey-global-oil-and-gas-tax-guide/$FILE/ey-global-oil-and-gas-tax-guide.pdf))
4. Ernst & Young, EY Global oil and gas tax guide, 2018 – [https://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/ey-global-oil-and-gas-tax-guide/\\$FILE/ey-global-oil-and-gas-tax-guide.pdf](https://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/ey-global-oil-and-gas-tax-guide/$FILE/ey-global-oil-and-gas-tax-guide.pdf) (25.06.2019.)
5. Dr. Gäbler, T., Petroleum Economics course presentations, Montanuniversität Leoben, December 2018, Slide 161
6. INA, Godišnje izvješće, 2018. (pristupljeno na https://www.ina.hr/UserDocsImages/dokumenti//AR_2018_CRO_17_4_finn_compressed.pdf)
7. Karasalihović-Sedlar, D.; Barbir, G.; Brkić, V.: Types of fiscal regime in hydrocarbon exploration and production; The Mining-Geology-Petroleum Engineering Bulletin, 2017, pp. 45-54 © The Author(s), DOI: 10.17794/rgn.2017.1.6
8. KPMG, Tax on Additional Income from Hydrocarbon Production, 2018 (pristupljeno na <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/ru/pdf/2018/10/ru-en-tax-on-additional-income-from-hydrocarbon-production.pdf>)
9. KPMG, Key tax changes in 2019, Tax amendments in 2018, December 2018. (pristupljeno na <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/ru/pdf/2019/02/ru-en-Tax-update-2018-2.pdf>)

10. dipl.ing. Križ, J., dipl.oec. Lipovac, H. (priređivači), 2015.; Međunarodne koncesije i ugovori u istraživanju i proizvodnji ugljikovodika (MKUIPU), u izdanju Hrvatske udruge naftnih inženjera i geologa (HUNIG)
11. Laura A. Wakefield, The Need for Comprehensive Legislation in the Russian Oil and Gas Industries, 29 Case W. Res. J. Int'l L. 149 (1997); Available at:
<https://scholarlycommons.law.case.edu/jil/vol29/iss1/4> (pristupljeno na
<https://scholarlycommons.law.case.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1545&context=jil>)
12. Parshall, J. (2016, September 1). As Iran Ramps Up Production, Industry Views Contract Terms. Society of Petroleum Engineers. doi:10.2118/0916-0034-JPT (pristupljeno na:
<https://www.onepetro.org/journal-paper/SPE-0916-0034-JPT?sort=&start=0&q=iran+petroleum+contract+ipc>)
13. dr.sc. Simon, K.; Sabiranje i transport nafte i plina I, 2018.; prezentacije s predavanja, RGN fakultet, Sveučilište u Zagrebu
14. Skelton Jr, J.W., 2008. Status of Russian Petroleum Legislation. *Houston Journal of International Law*, 30(2), p.315. (pristupljeno na <http://www.hjil.org/articles/hjil-30-2-skelton.pdf>)
15. Stoleson, M.A., 1997. Investment at an Impasse: Russia's Production-Sharing Agreement Law and the Continuing Barriers to Petroleum Investment in Russia. *Duke Journal of Comparative & International Law*, 7(2), pp.671-690. (pristupljeno na <https://pdfs.semanticscholar.org/bff9/e8b73e9c1c1454e731d049b0b49659f040ec.pdf>)

Web stranice

16. Agencija za ugljikovodike, Dokumentacija za nadmetanje za izdavanje dozvola za istraživanje i eksploataciju ugljikovodika na kopnu, 2018:
https://www.azu.hr/media/1612/dokumentacija_za_nadmetanje_kopno.pdf (20.05.2019.)
17. Agencija za ugljikovodike, Dokumentacija za nadmetanje za izdavanje dozvola za istraživanje i eksploataciju ugljikovodika na području Dinarida, 2019:
https://www.azu.hr/media/1660/dokumentacija-za-nadmetanje_dinaridi_hrv-final.pdf (22.05.2019.)

18. Agencija za ugljikovodike, Povijest istraživanja i eksploatacije, 2014:
<https://www.azu.hr/istra%C5%BEivanje-i-eksploatacija/povijest-istra%C5%BEivanje-i-eksploatacije/> (23.05.2019.)
19. Agencija za ugljikovodike, Prezentacija o nadmetanjima za istraživanje i eksploataciju ugljikovodika na kopnu i na području Dinarida, 2018: <https://www.azu.hr/media/1686/cha-pannonian-and-dinarides.pdf> (24.05.2019.)
20. Agencija za ugljikovodike, Priopćenje o pripojenju Hrvatske agencije za obvezne zalihe nafte Agenciji za ugljikovodike, 2017: <https://www.azu.hr/novosti-i-priop%C4%87enja/hrvatska-agencija-za-obvezne-zalihe-nafte-i-naftnih-derivata-priopjena-agenciji-za-ugljikovodike/> (20.05.2019.)
21. Austrijsko Federalno Ministarstvo za održivost i turizam: <https://www.bmnt.gv.at/> (02.07.2019.)
22. Austrijski Zakon o mineralnim sirovinama:
<https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10008040> (02.07.2019.)
23. Bloomberg - <https://www.bloomberg.com/news/articles/2018-07-25/russian-oil-getting-ready-for-biggest-tax-overhaul-in-20-years> (20.06.2019.)
24. Ernst & Young, EY Global oil and gas tax guide, Hrvatska, 2019 (pristupljeno na <https://www.ey.com/gl/en/services/tax/global-oil-and-gas-tax-guide---xmlqs?preview&XmlUrl=/ec1images/taxguides/GOG-2019/GOG-HR.xml>)
25. Ernst & Young, EY Global oil and gas tax guide, Iran, 2019 (pristupljeno na: <https://www.ey.com/gl/en/services/tax/global-oil-and-gas-tax-guide---xmlqs?preview&XmlUrl=/ec1images/taxguides/GOG-2019/GOG-IR.xml>)
26. Ernst & Young, EY Global oil and gas tax guide, Norveška, 2019 (pristupljeno na <https://www.ey.com/gl/en/services/tax/global-oil-and-gas-tax-guide---xmlqs?preview&XmlUrl=/ec1images/taxguides/GOG-2019/GOG-NO.xml>)

27. Ernst & Young, EY Global oil and gas tax guide, Rusija, 2019 (pristupljeno na <https://www.ey.com/gl/en/services/tax/global-oil-and-gas-tax-guide---xmlqs?preview&XmlUrl=/ec1images/taxguides/GOG-2019/GOG-RU.xml>)
28. E-savjetovanja, Javno savjetovanje o Iskazu o procjeni učinaka propisa za Prijedlog Zakona o istraživanju i eksploataciji ugljikovodika:
<https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/MainScreen?entityId=4583>
29. E-savjetovanja, Javno savjetovanje o Prijedlogu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o osnivanju Agencije za ugljikovodike:
<https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/MainScreen?entityId=5003>
30. E-savjetovanja, Javno savjetovanje o Prijedlogu Zakona o istraživanju i eksploataciji ugljikovodika: <https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/MainScreen?entityId=5158>
31. E-savjetovanja, Javno savjetovanje o Prijedlogu Uredbe o naknadi za istraživanje i eksploataciju ugljikovodika: <https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/MainScreen?entityId=11267>
32. Hrvatska Vlada, Prijedlog zaključka o izmjeni Uredbe o naknadi za istraživanje i eksploataciju ugljikovodika (Narodne novine, broj 37/14) (predlagatelj: Klub zastupnika Hrvatske seljačke stranke u Hrvatskome saboru) – mišljenje Vlade; 8. ožujka 2017. (Pristupljeno na https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2018-12/m_VLADA_RH_UGLJIKOVODIK.pdf)
33. Hrvatska Vlada, Prijedlog zaključka o izmjeni Uredbe o naknadi za istraživanje i eksploataciju ugljikovodika (Narodne novine, broj 37/14) (predlagatelj: Klub zastupnika Hrvatske seljačke stranke u Hrvatskome saboru) – mišljenje Vlade; 26. srpnja 2018. (Pristupljeno na https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2018-12/m_PRIJEDLOG_ZAKLJUCAK_UREDBA_UGLJIKOVODIK.pdf)
34. Hrvatski Sabor, Konačni prijedlog Zakona o koncesijama (NN 69/17):
https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2019-01-18/081149/PZE_75.pdf
35. Hrvatski Sabor, Konačni prijedlog Zakona o istraživanju i eksploataciji ugljikovodika (NN 52/18): https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2019-01-18/081415/PZE_258.pdf

36. Irglobal.com; Petroleum contract models: <https://www.irglobal.com/article/petroleum-contract-models-0f76> (pristupljeno na 16.05.2019.)

37. Ministarstvo financija, Porez na dobit u Republici Hrvatskoj: https://www.porezna-uprava.hr/HR_porezni_sustav/Stranice/porez_na_dobit.aspx (20.06.2019.)

Narodne novine: <https://narodne-novine.nn.hr/>

38. Narodne novine, 2013.: Zakon o istraživanju i eksploataciji ugljikovodika (NN 94/13)

39. Narodne novine, 2014.: Zakon o izmjenama Zakona o istraživanju i eksploataciji ugljikovodika (NN 14/14)

40. Narodne novine, 2014.: Uredba o naknadi za istraživanje i eksploataciju ugljikovodika (NN 37/14)

41. Narodne novine, 2014.: Uredba o izmjeni Uredbe o naknadi za istraživanje i eksploataciju ugljikovodika (NN 72/14)

42. Narodne novine, 2018.: Zakon o istraživanju i eksploataciji ugljikovodika (NN 52/18)

43. Narodne novine, 2019.: Zakon o izmjenama Zakona o istraživanju i eksploataciji ugljikovodika (NN 52/19)

44. Narodne novine, 2009.: Zakon o rudarstvu (NN 75/09)

45. Narodne novine, 2013., 2014., 2018.: Zakon o rudarstvu (NN 56/13, NN 14/14, NN 52/18, NN 115/18)

46. Narodne novine, 2012.: Zakon o koncesijama (NN 143/12)

47. Narodne novine, 2017.: Zakon o koncesijama (NN 69/17)

48. Narodne novine, 2014.: Ustav Republike Hrvatske (NN 56/90, NN 135/97, NN 08/98, NN 113/00, NN 124/00, NN 28/01, NN 41/01, NN 55/01, NN 76/10, NN 85/10, NN 05/14)

49. Narodne novine, 2014.: Uredba o naknadi za koncesiju za eksploataciju mineralnih sirovina (NN 31/14)

50. Narodne novine, 2009., 2011.: Uredba o novčanoj naknadi za koncesiju za eksploataciju mineralnih sirovina (NN 158/09 i NN 40/11)
51. Narodne novine, 1996., 2004.: Odluka o naknadi za eksploataciju mineralnih sirovina (NN 104/96; NN 101/04)
52. Narodne novine, 2009., 2011.: Uredba o novčanoj naknadi za istraživanje mineralnih sirovina (NN 158/09, NN 40/11)
53. Narodne novine, 2014.: Zakon o osnivanju Agencije za ugljikovodike (NN 14/14)
54. Narodne novine, 2017.: Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o osnivanju Agencije za ugljikovodike (NN 73/17)
55. Narodne novine, 2017.: Zakon o izmjenama Zakona o tržištu nafte i naftnih derivata (NN 73/17)

Norskipetroleum.no:

56. <https://www.norskipetroleum.no/en/economy/petroleum-tax/> (25.06.2019.)
57. <https://www.norskipetroleum.no/en/framework/the-petroleum-act-and-the-licensing-system/> (26.06.2019.)
58. <https://www.norskipetroleum.no/en/framework/fundamental-regulatory-principles/> (27.06.2019.)
59. Norwegian Petroleum Directorate: <https://www.npd.no/en> (27.06.2019.)
60. Norveška Vlada, 2019. - <https://www.regjeringen.no/en/topics/energy/oil-and-gas/petroleum-price-board-and-the-norm-price/id661459/> (27.06.2019.)
61. Norveški Zakon o nafti: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1996-11-29-72> (27.06.2019.)
62. Ruski Federalni zakon o podzemlju:
http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_343/ (21.06.2019.)
63. Ruski Federalni zakon o ugovorima o podjeli proizvodnje:
http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_8816/ (21.06.2019.)

64. Ruska Federalna agencija za korištenje podzemlja (Rosnedra):
<http://www.rosnedra.gov.ru/> (21.06.2019.)
65. Rusko Ministarstvo prirodnih sirovina i okoliša: <http://www.mnr.gov.ru/> (21.06.2019.)
66. TheLawReviews.co.uk.; Austria - <https://thelawreviews.co.uk/edition/the-oil-and-gas-law-review-edition-6/1175797/austria> (01.07.2019.)
67. Thomson Reuters Practical Law; Russia; 2019 -
<https://content.next.westlaw.com/Document/Id4af1a861cb511e38578f7ccc38dcbee/View/FullText.html> (21.06.2019.)
68. Thomson Reuters Practical Law; Austria; 2019 -
<https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/7-637-5131> (02.07.2019.)
69. Worldvest-ap.com; Risk service contracts: <http://worldvest-ap.com/index.php/marginal-field-investment-opportunities/what-are-risk-service-contracts-rsc/> (pristupljeno na 15.05.2019.)

Izjava

Izjavljujem da sam ovaj rad izradio samostalno, temeljem znanja stečenog na Rudarsko-geološko-naftnom fakultetu i služeći se navedenim referencama.

Marko Kolovrat